

**Міністерство освіти і науки України**

**Державний заклад  
„Луганський національний університет  
імені Тараса Шевченка”**

**Факультет іноземних мов**

**Кафедра романо-германської філології**

**Вовк Тетяна Володимирівна**

**ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АУДІОВАННЮ УЧНІВ СЕРЕДНІХ  
КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

**Магістерська робота  
за спеціальністю 014 Середня освіта. Мова і література  
(англійська)**

Особистий підпис – \_\_\_\_\_

Науковий керівник – \_\_\_\_\_  
(підпис)

\_\_\_\_\_ Биндас О.М. \_\_\_\_\_  
(доцент кафедри романо-германської  
філології, кандидат філологічних наук,  
доцент)

Зав. кафедри – \_\_\_\_\_  
(підпис)

\_\_\_\_\_ Биндас О.М. \_\_\_\_\_  
(доцент кафедри романо-германської філології,  
кандидат педагогічних наук)

**Старобільськ – 2021**

## ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.....	6
1.1 Психологічні особливості молодших школярів.....	6
1.2 Характеристика аудіювання як виду мовленнєвої діяльності.....	12
1.3 Труднощі аудіювання.....	21
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ.....	32
2.1 Етапи навчання аудіювання.....	32
2.2 Система вправ для навчання аудіювання.....	35
2.3 Інтерактивні вправи у навчанні аудіювання.....	44
2.4 Дослідження навчання англійської мови в середніх класах на основі аудіювання.....	52
2.5 Результати експериментального дослідження.....	55
Висновки до розділу 2.....	56
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	68

## ВСТУП

Магістерську роботу присвячено аналізу проблеми навчання аудіювання у середній загальноосвітній школі.

Проблемі навчання аудіювання приділялась і приділяється велика увага. До числа дослідників, які займались цим питанням, можна віднести М.Л. Вайсбурд, І.М. Верещагіну, Н.І. Гез, Н.В. Єлухіну, Я.М. Колкера, О.Б. Метьолкіну, О.Й.Негневицьку, Г.В. Рогову, О.С. Устинову, І.І. Халєєву, О. Dunn, W.A. Scott, L.H. Ytreberg та багато інших [7, 14, 18, 24, 26-28, 45, 52].

Дослідники зазначають, що аудіювання є основою спілкування, з нього починається оволодіння усною комунікацією. Воно складається з уміння диференціювати звуки, які сприймаються, інтегрувати їх у смислові комплекси та утримувати в пам'яті під час слухання, здійснювати ймовірне прогнозування та, виходячи з певної ситуації спілкування, розуміти сприйняте на слух звукове повідомлення. Аудіювання тісно пов'язане з усіма видами мовленнєвої діяльності і відіграє важливу роль у вивченні іноземної мови особливо при комунікативно-спрямованому навчанні. У сучасній методиці акцентується, що аудіювання є дуже важливим умінням, без якого стає неможливим оволодіння іноземною мовою. На початковому ступені навчання іноземної мови аудіювання займає особливо важливе місце.

Оволодіння аудіюванням дає можливість реалізувати практичні, виховні, освітні та розвиваючі цілі. Воно дозволяє навчити учнів уважно слухати, формувати вміння передбачати зміст і виховувати культуру слухання як на іноземній, так і на рідній мові. Виховне значення формування вміння розуміти мовлення на слух сприяє і розвиткові дитини. Воно допомагає розвивати пам'ять, передусім слухову, увагу та мислення дитини. Аудіювання також робить свій певний внесок у досягненні освітньої мети, оскільки забезпечує дітям можливість розуміти висловлювання, поповнювати знання про навколишній світ, формувати світогляд.

Аудіювання є одним з основних засобів навчання іноземної мови. Воно дає можливість оволодівати звуковою стороною виучуваної мови, її фонемним складом та інтонаціями, ритмом, наголосом, мелодикою. Через аудіювання відбувається засвоєння лексичного запасу мови та її граматичними структурами. Поряд з тим аудіювання допомагає й полегшує оволодіння говорінням, читанням та письмом. Якщо учень розуміє усне мовлення, йому легше зрозуміти графічне мовлення, він може без зайвих труднощів перекодувати те, що бачить, на те, що повинно звучати.

Методистами було вивчено та досліджено різні аспекти навчання аудіювання, проте вчителі ще й досі зустрічаються з багатьма труднощами у процесі організації аудіювання у школі.

**Цілі дослідження** полягають у визначенні основних теоретичних передумов, розробці методики навчання аудіювання у школі, у відборі текстів для середньої школи та у розробці системи вправ для навчання аудіювання як виду мовленнєвої діяльності.

Визначені цілі передбачають розв'язання таких **завдань**:

- вивчити методичну та психологічну літературу з теми дослідження;
- дати характеристику аудіювання як виду мовленнєвої діяльності;
- виділити та проаналізувати основні труднощі аудіювання;
- виділити основні етапи навчання аудіювання як виду мовленнєвої діяльності;
- описати систему вправ для навчання аудіювання;
- описати можливі інтерактивні прийоми роботи з навчання аудіювання;
- відібрати тексти для аудіювання, які б відповідали віковим особливостям школярів.

**Об'єктом дослідження** є навчання аудіювання іноземною мовою.

**Предметом дослідження** виступають особливості навчання аудіювання на середньому ступені ЗОШ.

В роботі були використані такі **методи дослідження**, як аналіз наукової літератури з теми дослідження для виділення основних труднощів та етапів навчання аудіювання, а також метод моделювання для прогнозування процесу навчання аудіювання в середній школі.

**Теоретичне значення** нашої дипломної роботи полягає в аналізі теоретичних передумов навчання аудіювання, вивченні психологічних особливостей дітей середнього шкільного віку та визначенні основних труднощів процесу навчання, що дали змогу розробити систему вправ для навчання аудіювання у середній школі.

**Практична цінність роботи** полягає в можливості використання розробленої системи вправ та інтерактивних прийомів роботи при навчанні аудіювання в школі.

**Структура дипломної роботи**: вступ, три розділи, загальні висновки, список використаних джерел та додатки. Повний обсяг дипломної роботи складає 99 сторінок, список використаної літератури включає 57 джерел і розміщений на 5 сторінках.

## **РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ**

### **1.1 Психологічні особливості школярів середнього віку**

Перш ніж аналізувати психологічні особливості дітей середнього шкільного віку, необхідно ознайомитися з його особливостями у початковій школі.

Запровадження іноземної мови в початковій школі потребує більш детального вивчення ефективності процесу раннього шкільного навчання цього предмета і можливостей його реалізації.

Як відомо, сучасні нормативні документи [29, 23; 36, 4] орієнтують учителів на формування в учнів певного рівня іншомовної комунікативної компетенції, тобто здатності спілкуватися іноземною мовою на міжкультурному рівні. На початковому ступені (відтепер це 2-4 класи загальноосвітньої школи) мають бути закладені основи комунікативної компетенції, необхідні й достатні для їх подальшого розвитку у курсі вивчення іноземної мови в середній школі, іншими словами, саме навчання іноземної мови на початковому ступені забезпечує фундамент для подальшого поглибленого або спеціалізованого навчання іноземної мови, а також створює сприятливу базу для оволодіння другою або навіть третьою іноземною мовою.

Багато факторів впливає на ступінь оволодіння учнями іноземною мовою та ефективність організації навчального процесу. Одним з перших факторів висувається необхідність вивчення психологічних особливостей дітей раннього шкільного віку. Методика навчання іноземної мови головною мірою має базуватися на них.

Як зазначають Дж. Брунер, Л.С.Виготський, Д.Б. Ельконін, В. Пенфілд, Ж.Піаже, Л.С. Рубінштейн [50; 10; 49; 33; 34; 40] та інші, дитина засвоює іноземну мову легше, ніж доросла людина. Так, за В. Пенфілдом і Ж. Піаже

[33, 35; 34, 24], розквіт людських здібностей до засвоєння другої мови безпосередньо пов'язаний з чинниками фізіологічного порядку. Він припадає на період від 4-х до 11-ти років, за даними інших учених - від 5-ти до 10-ти років. На цей період уже визначилась функціональна локалізація мозку, насамперед, локалізація мовних функцій як у лівій, так і частково у правій півкулі [33, 35]. Саме у цей час помітне найінтенсивніше збільшення мозку - до 95% усієї маси мозку дорослої людини. Дитина засвоїла рідну мову, але її мозок ще досить пластичний для створення нових зв'язків. Така оптимальність нейронної бази забезпечує високу сензитивність молодших школярів: сенсорну чутливість до явищ мовного характеру взагалі й артикуляційну гнучкість, зокрема. Точність наслідування, як зазначають І.О. Зимня, С.В. Роман та О.О. Коломінова [16, 35; 39, 35-38], цілком захоплює дитину, приносить їй насолоду, викликає приємні емоції, чого не можна вже сказати про підлітків.

На думку фізіологів, мозок дитини здатний „дивуватися”, зустрічаючись із новизною. Внаслідок цього активізується велика кількість нервових елементів, включаються зв'язки між різними ділянками мозку, збільшується обсяг пізнавальної корисної інформації, що надходить через очі, вуха, інші сенсорні входи і засвоюється учнем [4, 88].

Слід зазначити, що молодші школярі та школярі середнього віку мають потенційно великі можливості довготривалої пам'яті [39, 35; 40]. Пам'ять є основним компонентом пізнавальної діяльності дитини. Вивчаючи пам'ять школяра, слід враховувати типи, види, сам матеріал, характер запам'ятовування з огляду на відповідну мету. Як доведено дослідженнями В.П. Зінченка та О.М. Леонтьєва [цит. за 42, 56-60], запам'ятовування є наслідком діяльності і залежить від спрямування цієї діяльності, активності процесів мислення і від вікових особливостей тих, хто навчається.

Дослідження психологів доводять, що існують певні відносини між пам'яттю, швидкістю та стійкістю запам'ятовування та їх змінами на різних вікових ступенях розвитку дітей. П.П. Блонський [6] вважає, що розвиток

пам'яті у дітей відбувається нерівномірно. Словесна пам'ять у дитини починає функціонувати після 2-х років і досягає найбільшого розквіту у 9-10-річному віці.

У молодшому шкільному віці пам'ять дуже вибіркова. Зазвичай діти краще запам'ятовують той матеріал, який дається їм конкретно, наочно, оскільки продуктивність мимовільного запам'ятовування у них вища за довільне запам'ятовування. З 4 класу, починає переважати довільне запам'ятовування. Відомо, що практичне оволодіння навичками і вміннями усного мовлення ґрунтується в основному на мимовільному запам'ятовуванні, продуктивність якого залежить від інтересу, який учні виявляють до того чи іншого виду мовленнєвої діяльності, від тих емоцій, які супроводжують сприймання матеріалу [3; 37; 42, 56; 46]. Отже, навчаючи аудіювання, учитель повинен використовувати різноманітну наочність, яка б допомагала дітям не тільки краще зрозуміти те, про що говориться, а й тренувати запам'ятовування.

Відомо, що у комунікативно-ігровій методиці раннього навчання іноземної мови яскрава наочність, ритм та рима, ефективні види мнемотехніки використовуються цілеспрямовано як психологічні опори для пам'яті і мають підсилюючий ефект для запам'ятовування [55, 37], що необхідно обов'язково враховувати при навчанні. Це, зазвичай, активізує позитивні емоції і підвищує працездатність. Активна діяльність значно підвищує рівень запам'ятовування [31, 42]. Як правило, діти краще запам'ятовують зв'язні тексти, ніж ізольовані слова [35, 5-6]. Таку методику рекомендовано застосовувати і до дітей середнього шкільного віку. Таким чином, учителю бажано якомога більше використовувати римованого матеріалу та казок як психологічної опори для розширення дитячого обсягу пам'яті і можливостей кращого запам'ятовування виучуваного матеріалу.

З вищезазначеного випливає, що за умови стимулювання властивої для цього віку ігрової та пізнавальної мотивації діти досить легко й міцно



запам'ятовуюють не тільки окремі слова або словосполучення, мовленнєві кліше, фрази, віршики, пісеньки, а й мікротексти та мікродіалоги [39, 35-38].

Не менш важливу роль у навчанні іноземної мови відіграє увага. Основним видом діяльності дітей після 7 років є навчання у школі, яке значно впливає на увагу учнів. У молодшому шкільному віці в учнів цілеспрямована увага ще не розвинена. Дітей приваблює все нове, яскраве, незвичайне, тобто їхня увага носить мимовільний характер [35, 6]. У цьому віці учні легше та швидше звертають увагу на те, що характеризує зовнішні властивості предмета (колір, величина, форма). Діти частіше помічають у предметі те, що характеризує його з точки зору призначення, використання (наприклад: м'ячем грають, ручкою пишуть) [1, 256].

Увага учнів середнього шкільного віку характеризується вузьким обсягом. Учні середньої школи ( ми беремо 5-6 класи) не можуть одночасно розглядати малюнок і слухати вчителя. Кожного разу вони концентрують увагу на якомусь одному змістові своєї діяльності. Це пов'язано з особливостями вищої нервової системи учнів середнього шкільного віку [54, 96].

Вузький обсяг уваги пояснює відсутність уміння розподіляти її протягом довгого періоду: дивитися на дошку, слухати вчителя. Увага учнів часто переходить з одного предмета на інший, ніде не затримується надовго. Причиною нестійкої уваги найчастіше є недостатня розумова активність [15]. Ось чому головним завданням учителя є зацікавити учнів, залучити їх до активної діяльності. Якщо ж діти ведуть активне спостереження, то їх увага має підтримку [51, 18]. Крім розумової активності, увага також підтримується мисленням. Якщо активне думання відсутнє, то не може бути й мови про стійкість уваги дітей, скільки б разів учитель не звертався до них з проханням бути уважними.

Експериментальне навчання у молодших класах ленинградських шкіл та досліді М.Н. Волокіної та Н.Ф. Добриніної [цит за 20, 224] продемонстрували, що навіть діти 1-го класу здатні на стійку увагу протягом

уроку. Це можливо лише за певних сприятливих умов: цікавої теми уроку, доступності інформації, опори на активну розумову діяльність, різноманітних видів роботи, а також включення всіх учнів у роботу на уроці. Основою стійкої уваги є розумова активність, підтримана практичною діяльністю. Отже, учителю при навчанні аудіювання необхідно вдаватися до різноманітних форм та прийомів роботи, які б допомагали утримувати та розвивати увагу дітей. Слід так організувати слухання дітей, щоб цей процес із пасивного перетворився на активний, інтерактивний, тобто залучати дітей до повторення певних слів, мовленнєвих кліше, цілих фраз, до розмірковування та виконання певних дій, до підказок учителю, що може відбуватися далі і т.п.

Важливим аспектом ефективності навчання іноземної мови дітей середнього шкільного віку є мислення. Воно у дітей 6-11 років має наочно-дійовий характер. Учень мислить, сприймаючи предмети і виконуючи дії з ними. Висновки дітей цього віку ґрунтуються переважно на безпосередніх спостереженнях. Діти не можуть уявити наочно колір, розміри та інші ознаки предметів, які повинні стати об'єктом їхньої думки. Ще К.Д. Ушинський писав, що „дитина мислить формами, фарбами, звуками, відчуттями взагалі, і той даремно й шкідливо силував би дитячу природу, хто хотів би примусити її мислити інакше” [43, 223]. Отже, мислення учнів цього віку характеризується як конкретне, таке, що спирається на наочні образи й уявлення. Абстрактні пояснення того чи іншого предмету для них не доступні. Для розуміння завжди потрібен реальний предмет чи його зображення [1, 259].

Мислення школярів розвивається від наочно-дійового до абстрактного у процесі навчальної діяльності. Діти цього віку часто сприймають предмети і ситуацію однобічно, на основі якоїсь однієї, часто незначної ознаки. Їхні висновки можуть ґрунтуватися не на логічних аргументах, а на основі прямого перенесення цієї ознаки на інші подібні явища чи предмети. Тому

необхідно розвивати мислення учнів і постійно керувати їхньою розумовою діяльністю.

Навчаючи учнів середнього шкільного віку іноземної мови, слід враховувати наочно-дійовий характер їх мислення, пов'язувати засвоєння мовного матеріалу з конкретними предметами та конкретними ситуаціями мовлення; обмежити використання рідної мови, оскільки у цьому віці легше формувати вміння учнів безпосередньо висловлювати думки іноземною мовою і розвивати мислення, навчаючи учнів робити правильні висновки, знаходити причинно-наслідкові зв'язки [35, 7].

Для вирішення цих проблем у початковій та середній школі широко використовується навчальна гра, яка розроблена Н.Ю. Дручків та О.О. Паршиковою: методика комунікативно-ігрового навчання іноземної мови [12; 13]. Гра зазвичай задовольняє актуальні потреби школярів у спілкуванні, рухах та емоціях.

Внаслідок інформаційного вибуху пік здатності дітей до творчої уяви, фантазії змістився до 9-12 років, і навчання іноземної мови у середньому віці співпадає з найсприятливішим періодом для розкриття творчого потенціалу особистості учня.

Спеціальними дослідженнями доведено, що навчання іноземної мови як засіб міжкультурного спілкування є ефективним інструментом стимуляції пізнання, розкриття творчого потенціалу особистості учня і підсилення гуманізації середньої освіти [39].

Отже, для досягнення кращого результату при навчанні іноземної мови вчитель обов'язково повинен враховувати психологічні особливості учнів, яких він/вона навчає. Вчитель, який викладає іноземну мову в середній школі, повинен не лише досконало володіти цією мовою, а й знати особливості організації та керування ігровими методами навчання, вміти точно та адекватно враховувати вікові особливості учнів, особливості структури їх самосвідомості, інтелектуальної діяльності та поведінки [16].

Таким чином, початок вивчення іноземної мови співпадає з великими фізіологічними та психологічними змінами, які повинні враховуватись у процесі навчання іноземної мови взагалі та навчанні аудіювання, зокрема. Це насамперед особливості уваги, мислення та пам'яті, що дозволяють сприймати, розуміти і запам'ятовувати конкретний мовний та мовленнєвий матеріал або зв'язний текст. Саме наочний матеріал та природна можливість слухати і чути активізують процес розуміння і запам'ятовування.

Поряд з психологічними передумовами важливу роль в організації ефективного навчання іноземної мови відіграє аналіз самого аудіювання як виду мовленнєвої діяльності.

## **1.2 Характеристика аудіювання як виду мовленнєвої діяльності**

Аудіювання - це процес сприйняття мовлення на слух. Воно є перцептивною, мисленнєвою, мнемічною діяльністю. Перцептивною - тому що здійснюється сприймання, рецепція, перцепція; мисленнєвою - тому що її виконання пов'язане з основними мисленнєвими операціями: аналізом, синтезом, індукцією, дедукцією, порівнянням, абстрагуванням, конкретизацією; мнемічною - тому що має місце виділення і засвоєння інформативних ознак, формування образу, впізнавання, обізнаність в результаті порівняння з еталоном, що зберігається в пам'яті [16, 116].

Аудіювання є комплексною мовленнєво-мисленнєвою діяльністю. Вона будується на установці, що сформувалася в ході індивідуального розвитку людини в певному соціальному контексті і дає їй можливість розуміти інформацію в акустичному коді, проводити її відбір і оцінку згідно з інтересами або поставленими завданнями [13, 211]. Аудіювання посідає перше місце і є найбільш значущою діяльністю для оволодіння іноземною мовою [8].

Оволодіння усним мовленням включає вміння розуміти мовлення інших людей та вміння висловлювати свої думки іноземною мовою [26, 110].

Навчання іноземної мови складає важливу частину всього навчального процесу в школі [30, 152]. Дж. Брунер пропонує навчання в процесі пізнання (відкриття) нового на основі трансформації вже відомого [28, 20]. Навчання в середній школі спрямоване на формування особистості, її психічний, соціальний та фізичний розвиток та виховання [19, 23].

Аудіювання відіграє важливу роль у досягненні освітньої мети. Вміння в аудіюванні забезпечують розуміння висловлювань інших людей. Аудіювання дає можливість оволодіти звуковою стороною мови, що вивчається, її інтонаціями: ритмом, наголосом, мелодикою. Через аудіювання відбувається засвоєння лексичного і граматичного матеріалу іноземної мови [16, 118]. Аудіювання є основою спілкування. З нього починається оволодіння усною комунікацією. Велике значення для підвищення ефективності навчання аудіювання відіграють об'єктивні фактори успішності, що зумовлені закономірностями лінгвістики та психолінгвістики [17, 35]. Навчання аудіювання іноземною мовою в значній мірі залежить від рівня психічного розвитку школярів середнього віку, особливо від формування навичок і вмінь, а також уваги, пам'яті, мислення [5, 30]. Короткочасна пам'ять забезпечує утримання інформації, що надходить під час сприймання [7].

Розуміння мовлення на слух тісно пов'язане з говорінням - вираженням думок засобами мови, що вивчається. Говоріння і аудіювання - дві взаємопов'язані сторони усного мовлення. Фази слухання і говоріння при спілкуванні чергуються. Аудіювання - це не тільки прийом повідомлення, але й підготовка до внутрішнього мовлення як реакція на почуте. Таким чином, аудіювання готує до говоріння, а говоріння допомагає формуванню сприйняття мовлення на слух [16, 116].

Аудіювання пов'язане і з читанням. І аудіювання і читання - рецептивні види мовленнєвої діяльності, при яких відбувається сприйняття, розуміння, активна переробка інформації, отриманої з мовних повідомлень, при аудіюванні - через слуховий канал, при читанні - через зоровий канал.

Читання є переробкою графічних знаків у звукові. Читаючи вголос або про себе, людина начебто чує текст, який вона читає [16, 117]. Аудіювання тісно пов'язане з письмом. У процесі графічного оформлення повідомлення людина промовляє і чує те, що промовляє [16, 117].

Таким чином, аудіювання відіграє важливу роль у навчанні іноземної мови особливо при комунікативно спрямованому навчанні. У сучасній методиці навчання іноземних мов підкреслюється необхідність формування аудіювання як важливого вміння, без володіння яким неможливе спілкування виучуваною мовою. Аудіювання займає важливе місце на початковому та середньому ступені навчання іноземної мови [16, 117].

Аудіювання, передусім, є метою навчання. Результати навчання аудіювання у школі чітко сформульовані у програмі. Навчання аудіювання на початковому та середньому ступені забезпечує досягнення таких цілей:

розуміти літературне мовлення носія мови в ситуаціях повсякденного спілкування (наприклад, привітання, запит і передача інформації та ін.);

визначати тему і мету бесіди, її основний зміст, і в тих випадках, коли виникають ускладнення, звертатися до партнера з проханням повторити фразу, висловити думку інакше, розмовляти повільніше і простіше, уточнюючи при цьому значення незнайомих слів і спонукаючи до ґрунтовнішого пояснення незрозумілого;

повно і точно розуміти висловлювання вчителя та однокласників, короткі повідомлення;

розуміти основний зміст прослуханих текстів різного характеру, які містять незначну кількість незнайомих слів [15, 119].

Виділяють два основних види аудіювання: аудіювання з повним розумінням і аудіювання з розумінням основного змісту почутого. Для початкового і середнього ступеня навчання важливим є аудіювання з повним розумінням почутого [16, 116].

Аудіювання на початковому і середньому ступені навчання англійської мови є і метою, і засобом навчання. Оволодіння аудіюванням дає не лише

можливість реалізувати цілі навчання, допомагає дітям порозумітися засобами англійської мови, а й формує в них уміння уважно слухати, розуміти висловлювання рідною мовою, у широкому сенсі виховує культуру слухання, розвиває пам'ять, зокрема слухову. Аудіювання є надійним засобом навчання мови, сприяє оволодінню її звукової форми, фонемним складом, інтонацією. У свою чергу, засобами аудіювання відбувається засвоєння лексичних одиниць і граматичних структур [26, 111].

На середньому етапі навчання так як і на початковому внутрішнє мовлення протікає особливо інтенсивно, і його можна розглядати як основний і необхідний компонент слухового сприймання. При подальшому навчанні спостерігається згортання моторної діяльності, її редукція, що пояснюється міцним поєднанням мовно-рухового, слухового і зорового аналізаторів в єдину систему. Це, у свою чергу, впливає на сприйняття та розуміння мовлення інших людей [14, 215].

Т.М. Шкваріна на заняттях з іноземної мови вважає за необхідне створювати умови, за яких діти б постійно „купалися” у потоці іншомовного мовлення [26, 111].

Для аудіювання важливо з перших занять підбирати матеріал, записаний носіями мови. Це можуть бути вірші, лічилки, пісні, коротенькі історії [26, 113].

Навчаючи дітей аудіювання, педагог має розв'язувати такі завдання:

вчити сприймати і розуміти на слух одиниці мовлення (фонемні, словосполучення, мікротексти);

формувати аудитивні навички та вміння.

У процесі оволодіння аудіюванням діти часто зустрічаються із значними труднощами. Оскільки аудіювання - це внутрішня діяльність, яка не піддається спостереженням, необхідно поступово формувати механізм аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів - від фонем до слова, від слова до словосполучення, від словосполучення до фрази чи речення [26, 112].

Звичайно, мовлення у звукозапису сприймати важче, тому форма подачі повинна викликати у дітей позитивні емоції: запис красивої музики, голосів тварин та птахів [26, 113]. Для школярів середнього віку характерним є буквальне (словесне) запам'ятовування, що залежить від емоційного стану та інтересу до навчального матеріалу [3]. Слабкість нервової системи учнів п'ятого класу обумовлює швидку зміну емоційного стану, що призводить до різких проявів в поведінці: сміх, плач, бешкетництво [21, 52]. Найбільш сприятливі психолого-педагогічні умови для інтенсивного розвитку учнів: створення ігрових проблемних ситуацій, врахування вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей дітей [11, 37]. Важливе значення на уроках іноземної мови має гра як засіб досягнення всіх задач навчання [18, 23]. Вибір гри залежить від задач конкретного уроку, особливостей певної групи, змісту, матеріалу. Успіх залежить від того, наскільки вміло, цікаво, емоційно і артистично організує викладач гру [4, 26].

З метою наближення умов формування аудитивних навичок до природних можна використовувати відеозаписи мультфільмів та дитячих фільмів-казок [26, 114]. Т.К. Полонська пропонує використовувати для аудіювання фабульні тексти (казки), які подобаються дітям. Такі фабульні тексти повинні характеризуватися невеликими розмірами, стійкістю сюжету, простотою. Їх бажано супроводжувати яскравими ілюстраціями. В ілюстраціях до фабульних текстів співвідношення зорового і звукового рядів має бути приблизно однаковим. Поряд з перекладом ілюстрації є важливим засобом семантизації [цит. за: 26, 113].

Перед початком навчання аудіювання необхідно продумати послідовність його реалізації. Педагог повинен: 1. Підібрати матеріал для аудіювання. 2. Вибрати форму подачі відібраного матеріалу. 3. Відібрати опори для полегшення процесу сприймання (наочність, міміка, жести, інтонація). 4. Визначити кількість пред'явлень матеріалу. 5. Обрати форму контролю.



Аудіювання має на меті активізувати перцептивні органи чуття і моторні функції. У взаємодії із соціальним середовищем і в залежності від нього людина набуває перцептивних і моторних здібностей, які сприяють її розумовому розвитку. Для аудіювання, передусім, важливу роль відіграють сприймання акустичних сигналів і їх асоціації з експериментальними даними [13, 213].

Біологічні передумови й соціальне оточення одночасно забезпечують розвиток загальних інтелектуальних передумов. Так, аудіювання сприяє:

узагальненню досвіду і накопиченню того, що є загально визнаним та осмисленим;

розширенню досвіду згідно із соціальними нормами;

здатності засвоювати або частково передбачати значення невідомих, або акустично неточних, недоступних для розуміння мовних одиниць на основі мовних та фонових знань, а також антиципації, і частково передбачати наступну інформацію;

здатності вибирати інформацію з акустично сприйнятого ряду, класифікувати її, ієрархічно упорядковувати та накопичувати;

здатності сприймати та оцінювати суттєву інформацію для виконання певного завдання або для особистих потреб.

Необхідною мотивацією розуміння акустичного сприймання інформації є фонові знання слухача - сума всього досвіду про об'єктивні реалії, включаючи абстракції, що засновуються в ній. Чим краще учні володіють темою, що знаходиться в центрі слухового сприйняття, тим більша ймовірність і гарантії розуміння обставин, які містяться в аудіотексті [13, 212].

Фактичні знання, включаючи знання правил соціального спілкування, утворюються в тісній взаємодії з формуванням і застосуванням мовних знань та мовленнєвих умінь, перш за все рідної мови [13, 212].

Знання рідної мови включає також знання мовних закономірностей і відношень. До них належать синтагматичні єдності, парадигматичні лексичні

поля, причинні, локальні, тимчасові й інші відношення, засоби вираження модальності або виду. Знання цих мовних правил і залежностей підтримує розуміння мовних відношень у тексті. За умов іншомовного спілкування розуміння змісту, що вимагається від слухача, визначається іншомовними вміннями, обсягом і міцністю мовних знань, їх мобільністю, готовністю впізнавати в різноманітних звукових реалізаціях інваріантні ознаки, сприймати синтагматичні залежності [13, 212-213].

Слухання, як будь-яка дія, визначається різними мотивами. До них відноситься інтерес, рівень і спрямованість уваги, впевненість в особистій та суспільній цінності інформації або іншомовної діяльності. Процес слухання обумовлюється також зовнішніми факторами: мовною та змістовою структурою аудіотексту, особливостями мовної реалізації, різними ситуативними факторами.

Незнайомі мовні елементи, які містять ключову інформацію, ускладнюють розуміння тексту. Слухач повинен вчитися ігнорувати такі одиниці, якщо вони несуттєві, і сконцентрувати увагу на інформації, яка піддається розкриттю. Точно визначити в тексті обсяг незнайомих мовних елементів досить складно, оскільки учні, навіть навчаючись разом, мають різні індивідуальні можливості. При відсутності опор на ситуацію можна допустити не більше 2% незнайомої лексики (кількість слів у кожному реченні не повинна перевищувати десяти, щоб не перевантажувати короткочасну пам'ять) [13, 213].

При аудіюванні такі зорові опори, як жести, міміка, кінесика та інші підкріплюють слухові відчуття, полегшують внутрішнє промовляння і розуміння повідомлення [14, 214-215]. Внутрішнє промовляння відіграє значну роль у розумінні почутого. Навіть за ускладнених умов (маються на увазі експерименти із застосуванням внутрішніх перешкод) воно дає можливість сприймати мовленнєві повідомлення, прогнозувати і узагальнювати їх [14, 215].

При аудіюванні фраза виступає однією з основних одиниць сприймання для розпізнавання інформативних ознак. Однією з таких інформативних ознак є інтонація, оскільки вона виступає в ролі „якості сприймання”, завдяки якій аудитор може сегментувати мовлення, розуміти зв'язки між частинами і розкривати зміст повідомлення [14, 215].

Аудіювання є процесом пошуку та вибору інформативних ознак, що залежить від наявності у слухача асоціативних зв'язків, встановлених в результаті мовного досвіду. Деякі з цих зв'язків міцно закріпились і їх поява має велику ймовірність. Разом з тим відбувається „гальмування” появи неіснуючих ознак, тобто зв'язків, які не відносяться до контексту. При сприйманні рідної мови вибірковість зв'язків здійснюється досить легко. Щодо іноземної мови, слухач повинен оперувати не лише активним словником (обсяг якого в учнів середньої школи невеликий), а й пасивним, набутим, в основному у процесі навчання [14, 216].

Пасивний і потенційний словники актуалізуються слухачем суб'єктивно, в залежності від теми, умов сприймання, від співвідношення між відомими і невідомими лексемами, від уміння користуватися миттєвим вибором рішення з цілого ряду ймовірних гіпотез [14, 216].

Прогнозування на рівні тексту пов'язане з додатковими труднощами. Навіть досвідчений слухач не завжди здатен утримувати всю інформацію, поєднувати різні факти в загальний контекст, розуміти мотиви і скритий зміст повідомлення. Для цього необхідні спрямованість уваги, інтерес до теми повідомлення, певна швидкість мисленнєвої переробки інформації [14, 217].

Аудіювання мовних повідомлень пов'язане з діяльністю пам'яті (оперативної і довготривалої) [14, 219]. Оперативна пам'ять забезпечує утримання інформації на всіх фазах процесу сприймання, аж до її обробки та переносу частини інформації в довготривалу пам'ять. Остання зберігає слухо-артикуляційні образи слів, словосполучень і синтаксичних конструкцій, правил і схем їх з'єднання. Завдяки цьому відбувається розуміння фразової

структури і комунікативного типу припущення. Оперативна пам'ять необхідна також для порівняння сприйнятої інформації з тією, яка постійно надходить з деякими інтервалами [7].

Для того, щоб мовне повідомлення було правильно сприйнятим, слухач повинен утримувати в оперативній пам'яті почуті слова і фрази, пов'язувати те, що чується в даний конкретний момент з тим, що чув раніше, переводити послідовний ряд отриманих сигналів в одномоментний. Ці функції виконує оперативна пам'ять, яка відрізняється низькою точністю і слабкою стійкістю до перешкод [14, 219].

Оперативна пам'ять виконує допоміжну роль. Вона сприяє переводу інформації в довготривалу пам'ять. Успіх виконання цієї функції залежить від якісного і кількісного відбору, від способу введення матеріалу і його закріплення [14, 219].

Отже, з усього вищезазначеного можна зробити висновок, що аудіювання, як процес сприйняття мовлення на слух, відіграє важливу роль у досягненні освітньої мети. Аудіювання складає основу спілкування, з нього починається оволодіння усною комунікацією. Оволодіння усним мовленням включає вміння розуміти мовлення інших людей та вміння висловлювати свої думки іноземною мовою. У свою чергу, воно також пов'язане з іншими видами мовленнєвої діяльності: говорінням, читанням, письмом. В методиці виділяють два основних види аудіювання: аудіювання з повним розумінням і аудіювання основного змісту почутого.

Для ефективного навчання аудіювання важливим є матеріал, записаний носіями мови, та використання наочності, що полегшує розуміння повідомлення. Оволодіння аудіюванням як видом мовленнєвої діяльності дає можливість реалізувати виховні, освітні і розвиваючі цілі. Аудіювання мовних повідомлень пов'язане з діяльністю оперативної та довготривалої пам'яті.

Для моделювання ефективного процесу навчання аудіювання слід розглянути труднощі, які виникають під час сприймання повідомлення на слух.

### 1.3 Труднощі аудіювання

Фактори і умови, в яких протікає спілкування, обумовлюють особливості усного мовлення на всіх рівнях і, відповідно, труднощі сприймання на слух [14, 231]. У процесі оволодіння аудіюванням на іноземній мові учні зустрічаються з труднощами лінгвістичного плану: фонетичними, лексичними, граматичними. Їм важко сприйняти на слух різницю між звуками в словах eat - it, lion - line, three - tree, work - walk, form - from.

Існують також і інші труднощі, пов'язані з розумінням самого тексту, його тематикою, змістом, структурою, формою викладу (монологічна, діалогічна форма). Труднощі під час аудіювання текстів також викликані тим, що останні базуються на тому ж принципі, що і тексти для читання, тобто на принципі адаптації і їх стислості. Якщо адаптація, безумовно, полегшує сприймання усномовної інформації, або викликає мовні труднощі, то зайве стислий текст, навпаки, ускладнює його осмислення. Вилучення з тексту надмірної інформації призводить, по-перше, до того, що в одиницю часу подається значно більше інформації. Внаслідок цього учень не справляється з її переробкою. По-друге, виключення з тексту семантичних повторів, пояснень, тематичних елементів призводить до труднощів в осмисленні деяких особливостей складних фраз і, як результат, до незрозуміння змісту і відмови від подальших зусиль [2, 27].

Труднощі аудіювання, зумовлені індивідуально-віковими особливостями учнів, є суб'єктивними. Успішність подолання цих труднощів залежить від уміння слухача користуватися механізмом ймовірного прогнозування, переносити аудитивні навички та вміння з рідної мови на

іноземну. Значну роль відіграють такі індивідуальні особливості учня як кмітливість, уміння слухати і швидко реагувати на сигнали усної мовленнєвої комунікації (паузи, наголоси, риторичні запитання, фрази зв'язку), вміння переключатися з однієї розумової операції на іншу, швидко розуміти тему повідомлення, співвідносити її з широким контекстом. Ці вміння розвиваються у процесі навчання багатьох предметів, у тому числі й іноземної мови [15, 123]. У процесі навчання аудіювання іншомовних повідомлень вирішальну роль відіграють такі індивідуально-психологічні особливості учнів, як рівень розвитку слухової диференційованої чутливості, слухової пам'яті, механізму ймовірного прогнозування та рівня концентрації уваги. Увага виникає залежно від емоцій і розвивається за їх рахунок, проте у людини емоції завжди проявляються в сукупності з вольовими процесами. Успішність аудіювання залежить від потреби учнів дізнатись щось нове, від наявності інтересу до теми повідомлення, від усвідомлення об'єктивної потреби вчитися, тобто від спрямованості на пізнавальну діяльність і мотивацію цієї діяльності. Проте ця спрямованість може зумовити як позитивний, так і негативний результат аудіювання. В залежності від індивідуально-психологічних особливостей слухача у сприйманні інформації, її ідентифікації, групуванні і диференціації вона може зробити сприйняття точнішим і глибшим або, навпаки, помилковим, якщо слухач під впливом очікуваного приписує явищам, що сприймаються, неіснуючі ознаки [15, 123].

Обсяг мовних і позамовних знань суттєво впливає на ступінь розуміння аудіотексту. Для розуміння змісту почутого необхідні не тільки лінгвістичні, а й екстралінгвістичні знання та асоціації, а також врахування різноманітних факторів мовленнєвої ситуації. Наявність екстралінгвістичних знань та уявлень, властивих слухачу (його так званий тезаурус), впливає на процес інтерпретації тексту як на рівні значення, так і на рівні смислу. Неадекватність розуміння сприйнятої інформації, а також відмінності в осмисленні одного і того ж повідомлення різними слухачами зумовлюються

нетотожністю тезаурусів автора тексту і слухачів та неоднорідністю їх досвіду. Такі розбіжності особливо відчутні за умови недостатнього запасу „фонових” знань, пов'язаних з особливостями соціально-історичного досвіду народу, культури і традицій країн, мова яких вивчається, країнознавчих реалій. Все це зумовлює необхідність збагачення і формування тезаурусу учнів [15, 124].

Мовні труднощі аудіювання є об'єктивними труднощами. У процесі навчання аудіювання вони визначаються такими об'єктивними параметрами:

- обсягом наявних продуктивних знань, що мають принципове значення для рецептивної мовленнєвої діяльності;
- обсягом наявних акустичних рецептивних іншомовних знань;
- діапазоном розуміння різних фонетичних реалізацій.

Мовні труднощі аудіювання обумовлюються також комунікативною метою цієї діяльності, яка характеризується такими параметрами:

- рівнем розуміння наявної в аудіотексті інформації (повне розуміння, розуміння важливих ідей, цілеспрямований вибір інформації);
- видом аудіотексту (опис, розповідь, повідомлення, монолог, діалог);
- тематикою, темою;
- обсягом аудіотексту (кількістю слів у ньому);
- способом контролю, оцінювання (рідною мовою, іноземною мовою, відповіді на запитання, вибірккові відповіді, тести множинного вибору, узагальнюючі повідомлення, розповіді і т. п.) [15, 124].

Мовні труднощі аудіювання зумовлюються характером мовних засобів і структурно-композиційними характеристиками аудіотекстів. У галузі граматики ці труднощі пов'язані як із синтаксисом, так і з морфологією. Сприймаючи фразу, учень повинен розчленувати те, що сприймається на окремі елементи, встановити зв'язок між ними та їх роль у висловлюванні [15, 125].

Труднощі аналітико-синтетичної діяльності, що лежать в основі сприймання, збільшуються пропорційно довжині мовного повідомлення.

Оперативна пам'ять з труднощами утримує слова, реалії, і послідовність викладу матеріалу. Ряд граматичних труднощів пов'язаний з наявністю аналітичних форм, що не властиві українській мові [14, 230]. До складних явищ слід віднести граматичну омонімію, особливо у службових словах [14, 231].

Що стосується лексичних труднощів, відомо, що вони виникають не тільки у зв'язку з кількісним збільшенням словникового матеріалу і його різноманітністю (характерної для старшого ступеню навчання), але і з вживанням слів у переносному значенні, наявністю службових слів, що не несуть великого інформативного навантаження, використання аморфних, невмотивованих слів і фразеологічних зворотів [14, 231].

Особливого розуміння в контексті вимагають багатозначні слова-пароніми (звучання яких відрізняється лише одним звуком), антоніми і синоніми. При сприйманні таких слів на слух необхідно утримувати в пам'яті весь контекст або ситуацію, інакше, замість правильного варіанту, чується те слово, що було засвоєне раніше і краще [14, 231].

Слова, які є близькими за звучанням із словами рідної мови, але мають різні значення, також сприймаються з труднощами, хоча міжмовна інтерференція на лексичному рівні при сприйманні на слух проявляється значно менше, ніж у внутрішньому мовленні [14, 232]

Фонетичні труднощі сприймання усного мовлення інколи вважаються основними, якщо не одиничними. Погано розвинений фонетичний слух, відсутність вимовних навичок, недостатня сформованість акустично-артикуляційних образів відволікає увагу слухача на мовну форму повідомлення, в результаті чого не розпізнаються слова і синтагми. Далі формуються та розвиваються навички розрізняти фонетичні варіанти слів за певними ознаками, навіть при деяких відхиленнях від норми [14, 232].

Основними фонетичними труднощами аудіювання є труднощі, пов'язані з інтонацією, логічним наголосом і темпом мовлення. Емоційна інтонація не створює великих труднощів, тому що вона має близькі, а інколи



аналогічні ознаки в усіх мовах. Складною для сприймання є логічна інтонація, яка членує фрази на закінчені смислові відрізки, служить для виділення основної думки і визначає комунікативний тип фрази [15, 125].

Велике значення для адекватного розуміння має логічний наголос, оскільки він несе змістове навантаження, підкреслює і уточнює мовлення того, хто говорить [14, 232]. Значно полегшує вивчення іноземної мови використання транскрипцій, що сприяє, в свою чергу, кращому запам'ятовуванню [25, 29].

Стосовно складності аудіотекстів велике значення для сприймання на слух має їх композиційно-змістова структура, спосіб викладення думок і міжфразові зв'язки [14, 232]. Особливо складним для сприймання на слух є діалогічне мовлення (у порівнянні з монологічним) через необхідність диференціювати мовленнєвих партнерів і додатково виконувати аналітико-синтетичні дії. Проте надавати перевагу аудіюванню однієї з форм мовлення недоцільно. Важливо вчити учнів сприймати обидві форми говоріння [15, 126].

Ускладнює розуміння і недостатнє знання предмета мовлення. Такі труднощі відносять до труднощів екстралінгвістичного порядку. Необхідно спеціально підбирати аудіотексти, в яких передбачається знання учнями предмета мовлення в цілому і одночасно включаються елементи новизни. При цьому слід враховувати фактори, що полегшують аудіювання: ритміка, паузація, мелодика - складники інтонації, можливість зорового контакту із співрозмовником, використання позамовних засобів та опори на ситуацію [15, 126].

Заучування римівок, віршів, пісень розширює словниковий запас учнів. Вивчені таким чином слова та мовленнєві зразки діти легко впізнають при аудіюванні [10, 53].

Структурні особливості тексту прийнято ділити на зовнішні (заголовки, малюнки), і внутрішньо-текстові (вступ, основна частина, закінчення). Основна задача заголовку - створити потрібну спрямованість думки,

звернути увагу на основну частину тексту, полегшити прогнозування. Заголовки виконують чотири основних функції: номінативну, інформативну, рекламну і експресивно-апелятивну [14, 233]. Дві перші функції заголовку сприяють не лише розумінню змісту, але і запам'ятовуванню послідовності викладу матеріалу. Заголовки з номінативною функцією більш підходять для добре підготовленого класу.

Інформативний тип заголовку дозволить учням сконцентрувати увагу на деталях, що доповнюють основну думку. У всіх інших випадках ці заголовки не бажані, оскільки вони розкривають велику частину змісту, знижуючи тим самим інформативність тексту й інтерес до нього слухачів [14, 234].

Найбільш складними для розуміння виступають заголовки з рекламною і експресивно-апелятивною функцією. В якості назв в них нерідко вживаються приказки, прислів'я, вигуки, крилаті вирази. [14, 234].

Відомо, що монологічні тексти сприймаються на слух легше ніж діалогічні, і, отже, перевагу потрібно віддавати монологічним текстам [16, 123].

Як відомо, за умов природного спілкування розуміння того, що сприймається на слух, значно полегшується, якщо розповідь ведеться з місця подій, або, коли той, хто говорить, демонструє фотокартки, схеми, або карту. Отже, за навчальних умов нерационально відмовлятися від зорової опори [2, 29].

Тексти для аудіювання описового характеру, які є викладом ієрархічної ситуації, складні не для сприйняття, а для утримання їх у пам'яті, оскільки в них описується декілька предметів різного ступеня важливості, а також велика кількість деталей [2, 29]. За умови якщо текст включає власні назви, географічні назви, дати, то, знаючи, що вони можуть слугувати перешкодою для розуміння, потрібно повідомити їх дітям до прослуховування тексту [16, 123].

Особливо складним для учнів є осмислення підтексту. Це викликано тим, що осмислення імпліцитних думок вимагає більш досконалих глибоких мислинневих і логічних дій. Це викликає необхідність більш чіткого вибору текстів [2, 29].

На успішність аудіювання впливають умови сприймання: а) темп мовленнєвих повідомлень, б) кількість пред'явлень аудіотексту, в) обсяг тексту [15, 126].

Умови пред'явлень тексту можуть ускладнювати або полегшувати розуміння. До них слід віднести швидкість, або темп мовлення. Той, хто слухає, не може змінити темп, він заданий тим, хто говорить. Щодо темпу мовлення при навчанні аудіювання на іноземній мові існують різні точки зору. Одні висловлюються за нормальний темп мови з самого початку (100-120 слів за хвилину), інші - за дещо уповільнений темп з поступовим доведенням його до нормального. При цьому темп уповільнюється за рахунок пауз поміж смисловими блоками [16, 123].

Об'єктивно заданий темп мовленнєвого повідомлення визначає швидкість і точність розуміння на слух, а також ефективність запам'ятовування. Загальний темп мовлення складається з двох величин -- кількості слів за хвилину та кількості мовленнєвих пауз. Різниця між мінімальним та максимальним темпом досить велика. Вона залежить від багатьох факторів: типу і виду тексту (монолог, діалог; опис, розповідь, повідомлення; прозовий чи віршований); важливості інформації (більш важлива інформація подається повільніше, менш важлива -- швидше); специфіки лексико-граматичної системи конкретної мови (в англійській мові буква несе більшу кількість інформації, і слова в ній мають в середньому 4-5 букв, тоді як у німецькій - 6-17). Середній темп мовлення англійською і французькою мовою - 140-150 слів за хвилину, німецькою - 110-130 слів за хвилину [15, 126].

Успішність розуміння також залежить від числа пред'явлень тексту: один, два або три рази. Адже аудіювання - це складне вміння сприймати

мовлення на слух при одноразовому пред'явленні. Одноразовість пред'явлення пов'язана зі специфікою умов перебігу природного усномовленнєвого повідомлення: в реальній комунікації аудіювання проходить синхронно з говорінням. Мовленнєве повідомлення не повторюється. У шкільній аудиторії залежність розуміння від кількості пред'явлень досить відчутна. Проте, методично обґрунтована кількість пред'явлень ставиться в залежність від нормальної роботи з аудіотекстом. Так, у випадках запам'ятовування форми мовленнєвого повідомлення (його мовних засобів) доцільне кількаразове повторення одного і того ж аудіотексту. Якщо ж метою буде запам'ятовування смислової сторони тексту, то для повторного пред'явлення слід давати трансформовані варіанти тексту з мовними замінами і новими завданнями для сприймання. На уроках дворазове пред'явлення одного і того ж аудіотексту доцільне в таких випадках: при наявності певних труднощів (мова повідомлення складна, завищений обсяг інформації, відсутній досвід сприймання мовлення в заданих умовах) та у зв'язку із завданням переказати текст (повторному слуханню в цьому випадку передують контроль розуміння і формулювання нового комунікативного завдання, яке мобілізує увагу учнів). На старшому ступені навчання дворазове прослуховування може розглядатися як одна із мовленнєвих вправ для взаємозв'язаного навчання аудіювання і говоріння, або аудіювання і письма [15, 127].

Учнів слід навчати розуміти текст з одноразового пред'явлення, характерного для функціонування цього виду мовленнєвої діяльності. Але у процесі навчання не кожен може зрозуміти текст з першого разу. В такому випадку можна дати учням прослухати його вдруге. Якщо повторне прослуховування не призводить до розуміння, значить, учитель не врахував труднощі і не позбувся їх до прослуховування тексту, а подальше прослуховування не буде результативним [16, 123-124].

Для того, щоб темп мовлення не став перешкодою у процесі аудіювання, особливо на початковому ступені навчання, швидкість

пред'явлення аудіотексту в окремих випадках може уповільнюватися за рахунок збільшення тривалості пауз смисловими частинами. Цей методичний прийом покращує ймовірне прогнозування, допомагає заповнити прогалини в розумінні [15, 127].

Тривалість аудіотексту теж має принципове значення в методиці навчання аудіювання. Тривалість звучання визначається обсягом аудіотексту. Обсяг тексту - обов'язковий нормативний параметр аудіювання для кожного класу. Труднощі, зумовлені тривалістю звучання, обмежуються таким чином: для початкового ступеня навчання - 1 хвилина, для середнього - 2-3 хвилини, для старшого - 3-5 хвилин. Навчання аудіювання необхідно починати з текстів невеликої тривалості звучання і поступово її збільшувати [15, 127].

Важливим у подоланні труднощів є використання смислових пауз. Їх відсутність в кінці смислової частини повідомлення призводить до поганого запам'ятовування. Це обумовлено тим, що для переведення інформації з оперативної пам'яті в довготривалу потрібен час на узагальнення. Відсутність паузи в кінці смислової частини розповіді негативно впливає на закріплення в оперативній пам'яті уже сприйнятої інформації і гальмує сприйняття наступної. Це пояснюється тим, що оперативна пам'ять слухача ще не звільнилася від переробки сприйнятої інформації і нова інформація не може бути сприйнятою [2, 29]. Для подолання труднощів, пов'язаних з аудіюванням складної інформації у навчальному процесі слід використовувати картини, схеми, діаграми [2, 29].

Отже, у процесі оволодіння аудіюванням іноземною мовою учні зустрічаються з труднощами об'єктивного і суб'єктивного порядку. До об'єктивних відносять лінгвістичні та екстралінгвістичні труднощі. Труднощі лінгвістичного плану - це фонетичні, лексичні та граматичні, а також труднощі, пов'язані із самим текстом, його тематикою, змістом, структурою, обсягом, формою викладення - монологічною та діалогічною. Екстралінгвістичні труднощі пов'язані з недостатнім знанням предмета мовлення. На успішність аудіювання також впливають умови протікання:

темпи мовленнєвих повідомлень і кількість пред'явлень аудіотексту в залежності від обсягу.

Суб'єктивні труднощі аудіювання обумовлені індивідуально-психологічними особливостями учнів: рівень розвитку слухової диференційної чутливості, слухової пам'яті, механізму ймовірного прогнозування та рівня концентрації уваги.

## **Висновки до розділу 1**

У середній школі вивчення іноземної мови співпадає з великими фізіологічними та психологічними змінами учнів, що слід враховувати у процесі навчання іноземної мови взагалі та навчанні аудіювання, зокрема. Це насамперед особливості уваги, мислення та пам'яті школярів, що дозволяють сприймати, розуміти і запам'ятовувати конкретний мовний та мовленнєвий матеріал, слухати і розуміти аудіотексти. Враховуючи психолого-вікові особливості школярів середнього віку, учитель може ефективно моделювати навчальний процес.

Аудіювання - це процес сприйняття мовлення на слух. Воно є перцептивною, мисленнєвою, мнемічною діяльністю. Аудіювання є комплексною мовленнєво-мисленнєвою діяльністю і відіграє важливу роль у досягненні освітньої мети. Воно слугує і метою, і засобом навчання іноземної мови. Аудіювання є основою оволодіння спілкуванням, засвоєння фонетичного, лексичного та граматичного матеріалу.

Аудіювання тісно пов'язане з усіма видами мовленнєвої діяльності: говорінням, читанням, письмом. Виділяють два основних види аудіювання: аудіювання з повним розумінням і аудіювання основного змісту почутого. Оволодіння аудіюванням дає можливість реалізувати виховні, освітні та розвиваючі цілі. Воно дозволяє навчити учнів уважно слухати мовлення, формувати вміння передбачати зміст, і таким чином, виховувати культуру слухання.

У процесі оволодіння аудіюванням іноземною мовою учні зустрічаються з труднощами об'єктивного і суб'єктивного порядку. До об'єктивних відносять лінгвістичні та екстралінгвістичні труднощі. Труднощі лінгвістичного плану - це фонетичні, лексичні та граматичні, а також труднощі, пов'язані із самим текстом, його тематикою, змістом, структурою, обсягом, формою викладення - монологічною та діалогічною. Екстралінгвістичні труднощі пов'язані з недостатнім знанням предмета мовлення. На успішність аудіювання також впливають умови протікання: темп мовленнєвих повідомлень і кількість пред'явлень аудіотексту в залежності від обсягу. Суб'єктивні труднощі аудіювання обумовлені індивідуально-психологічними особливостями учнів: рівень розвитку слухової диференційної чутливості, слухової пам'яті, механізму ймовірного прогнозування та рівня концентрації уваги.

У розділі 1 були розглянуті теоретичні передумови навчання учнів середньої школи аудіювання: описано психологічні особливості молодших школярів, подано характеристику аудіювання як виду мовленнєвої діяльності, проаналізовано труднощі аудіювання.

## РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

### 2.1 Етапи навчання аудіювання

В методичному плані навчання аудіювання - це спеціально організована програма дій з текстом, що сприймається на слух. Оскільки це внутрішня діяльність, яка не піддається спостереженню, то необхідно поступово навчати окремих дій, які є складовими компонентами аудіювання. Ці дії розглядаються як проміжні цілі навчання аудіювання. Досягнення проміжних цілей відбувається поетапно. На кожному етапі формуються відповідні механізми аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів: 1) словоформи, вільного словосполучення, фрази; 2) понадфразової єдності; 3) цілого тексту. За допомогою цих дій розвивається механізм прогнозування, який відіграє дуже важливу роль у сприйманні мовлення на слух [15, 130].

Початковий етап оволодіння аудіюванням на іноземній мові справедливо вважається найважчим для учнів. Справа в тому, що учні, не володіючи необхідним мовним запасом і навичками його використання у мовленні, а також через несформованість мовленнєвих умінь, ще не можуть користуватися мовою як засобом спілкування. Крім того, оволодіння мовою і мовленням у цей період пов'язане з великими труднощами через сильний інтерферуючий вплив рідної мови і відсутність досвіду у мові, що вивчається. Внаслідок цього учень рухається вперед повільно і йому потрібно витратити багато часу і зусиль на засвоєння мовного матеріалу, що може призвести до зниження інтересу до вивчення предмету. Особливо важливою на цьому етапі є інтенсифікація процесу навчання, що забезпечить швидке досягнення такого рівня володіння мовою, який дозволив би користуватися ним як засобом спілкування. Не менш важливо, щоб навчання мало і чітку комунікативну спрямованість. У цьому випадку забезпечується достатньо швидке формування мовленнєвих умінь, що сприяє збереженню



інтересу до вивчення іноземної мови [6, 15]. Під впливом навчання на середньому етапі словник дитини поступово збагачується новими поняттями [24, 203].

Як відомо, специфіка навчання на середньому ступені полягає в тому, що саме в цей період закладається перцептивна й артикуляційна база видів іншомовної мовленнєвої діяльності, формуються слухо-вимовні та орфографічні навички, фонематичний слух, встановлюються звуко-буквенні і буквенно-звукові зв'язки, а також накопичується мінімально необхідний запас мовного матеріалу. У цей же час закладається основа розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності, що виражається в формуванні базових навичок та умінь [6, 15].

Етап навчання аудіювання на рівні фрази передбачає дії, спрямовані на:

- розуміння повідомлень цього рівня, побудованих на знайомому матеріалі; реакція на почуте - невербальна;

- розуміння повідомлення з незнайомим мовним матеріалом: реакція на почуте - вербальна (за допомогою засвоєних мовленнєвих зразків, що відповідають темі чи ситуації);

- розпізнавання початку повідомлення і його завершення [15, 130].

Етап навчання аудіювання на понадфразовому рівні передбачає дії, що забезпечують:

- розуміння монологічного повідомлення цього рівня, побудованого на повністю знайомому матеріалі, реакція на почуте - невербальна або коротка вербальна;

- розуміння мікродіалогів з наступним визначенням характеру взаємодії партнерів шляхом винесення сприйнятого діалогу до одного з відомих учням комунікативних (структурно-функціональних) типів мікродіалогів: діалогу-обміну думками, діалогу-волевиявлення, ритуалізованого діалогу [15, 130-131].

Етап навчання аудіювання на рівні цілого тексту передбачає дії, за допомогою яких досягається:

- розуміння зв'язного (монологічного) мовлення, побудованого на повністю знайомому матеріалі, шляхом членування тексту на смислові частини або виділення інформаційних точок: реакція на почуте - невербальна (дії, символу і т. і.);

- розуміння повідомлення з незнайомим мовним матеріалом; реакція на почуте - невербальна або вербальна як у процесі слухання, так і після нього;

- розуміння зв'язного тексту, побудованого тільки на знайомому матеріалі, але такого, що передбачає антиципацію змісту повідомлення за його заголовком, придумування іншого заголовку чи вибір із запропонованих „готових” заголовків найбільш релевантного, вибір із даних після тексту речень, тих, які відповідають або не відповідають його змісту і т. п.;

- розуміння діалогічного тексту, побудованого на знайомому матеріалі, із завданням на виявлення кількості учасників бесіди, їх характеристик: реакція вербальна або у вигляді відповіді на запитання, тесту множинного вибору і т. п.;

- розуміння зв'язного тексту, що містить деякі незнайомі елементи: слова, словосполучення, про значення яких можна здогадатися на підставі співзвучності з рідною мовою (опора на здогадку, мовний досвід); розуміння можна перевірити за допомогою тексту множинного вибору, відповідей на запитання і тощо;

- розуміння зв'язного тексту з деякими незнайомими елементами, але здогадка про їх значення здійснюється за формальними ознаками з опорою на знання та асоціативні зв'язки в іноземній мові;

- розуміння зв'язного тексту з наявними незнайомими елементами: здогадка про їх значення здійснюється за контекстом, з опорою на смислові зв'язки;

- розуміння зв'язного тексту, побудованого переважно на незнайомому матеріалі, але з виділенням спеціальних перешкод з метою подолання їх шляхом перепитувань, прохання уточнити сказане і т. п. [15, 131].

Отже, в методичному плані навчання аудіювання - це спеціально організована програма дій з текстом, що сприймається на слух. Оскільки це внутрішня діяльність, яка не піддається спостереженню, то необхідно поступово навчати окремих дій, які є складовими компонентами аудіювання. Ці дії розглядаються як проміжні цілі навчання аудіювання. Досягнення проміжних цілей відбувається поетапно. На кожному етапі формуються відповідні механізми аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів: 1) словоформи, вільного словосполучення, фрази; 2) понадфразової єдності; 3) цілого тексту. За допомогою цих дій розвивається механізм прогнозування, який відіграє дуже важливу роль у сприйманні мовлення на слух [15, 130]. Усі ці дії формуються під час виконання цілісної системи вправ.

## **2.2 Система вправ для навчання аудіювання**

Під системою вправ розуміють організацію взаємопов'язаних дій розташованих в порядку зростання мовленнєвих труднощів, з урахуванням послідовності становлення мовленнєвих умінь і навичок в різних видах мовленнєвої діяльності [14, 234].

Послідовність формування вмінь і навичок сприйняття мови на слух реалізується ієрархічною побудовою вправ, які розділяють на дві підсистеми - мовні (підготовчі) та мовленнєві, які в свою чергу розділяються на групи - вправи для зняття лінгвістичних труднощів аудіювання та вправи для позбавлення психологічних труднощів аудіювання, включаючи відповідні типи та види вправ [14, 234-235].

Під час побудови системи вправ для аудіювання слід враховувати наступне: 1) взаємодію аудіювання і говоріння як двох форм усного спілкування; 2) взаємодію підготовчих та мовленнєвих вправ, їх дозування та послідовність виконання залежать від мовної підготовки учнів та їх мовленнєвого досвіду; 3) поступове зростання труднощів, що дозволить

гарантувати посиленість виконання вправ на різних етапах навчання [14, 235].

Мета підготовчих вправ полягає в тому, щоб заздалегідь (до слухання тексту) зняти труднощі лінгвістичного і психологічного характеру, що дозволить аудиторі зосередити свою увагу на сприйнятті змісту [14, 235].

Враховуючи фактори, що впливають на сприйняття мовленнєвих повідомлень, в підготовчих вправах можна виділити дві групи: 1) вправи, спрямовані на зняття труднощів лінгвістичного характеру і 2) вправи, спрямовані на подолання труднощів психологічного характеру. В результаті виконання вправ першої групи формуються наступні вміння:

виділення з мовленнєвих повідомлень незнайомих явищ, їх диференціювання та розуміння; 2) співвіднесеність звукових зразків з семантикою; 3) визначення значення слів (за допомогою словотворчої здогадки); 4) визначення контекстного значення різних лексичних одиниць і граматичних конструкцій; 5) розпізнавання і осмислення синонімічних і антонімічних явищ [14, 235].

Друга група підготовчих вправ сприяє розвитку: 1) прогностичних умінь; 2) обсягу короткочасної і словесно-логічної пам'яті; 3) механізму еквівалентних замінів; 4) мовленнєвого слуху; 5) вміння згортати (редукувати) внутрішнє мовлення [14, 235-236].

Мовленнєві вправи сприяють формуванню умінь сприймати мовленнєві повідомлення в умовах, наближених до природного мовленнєвого спілкування. Вони навчають: а) визначати найбільш інформативні частини повідомлення; б) вилучати прогалини в розумінні за рахунок прогнозування на рівні тексту; в) співвідносити текст із ситуацією повідомлення; г) членувати аудіотекст на смислові куски та визначати основну думку в кожному з них; д) письмово фіксувати основну частину інформації [14, 236].

До першої підсистеми входять некомунікативні та умовно-комунікативні рецептивні вправи. Некомунікативні вправи включають вправи на сприйняття, впізнавання або диференціацію звука, термінального

тону, лексичної одиниці, граматичної структури; умовно-комунікативні: вправи на аудіювання повідомлень, запитань, розпоряджень тощо на рівні фрази [15, 131].

До цієї підсистеми вправ відносяться також вправи, спрямовані на розвиток мовленнєвих механізмів аудіювання (ймовірного прогнозування, уваги та аудитивної пам'яті, осмислення). В цілому вправи цієї групи спрямовані на подолання ізольованих, штучно виділених труднощів, вони є лише першою сходинкою до формування вмінь аудіювання [15, 131].

До системи вправ для навчання аудіювання входять дві підсистеми: 1) вправи для формування мовленнєвих навичок аудіювання і 2) вправи для розвитку вмінь аудіювання.

До першої підсистеми включаються три групи вправ:

вправи для формування фонетичних навичок аудіювання (фонематичного та інтонаційного слуху);

вправи для формування лексичних навичок аудіювання;

вправи для формування граматичних навичок аудіювання.

Перша підсистема вправ. Мета вправ першої підсистеми - сформувати в учнів слухові, лексичні та граматичні навички аудіювання. Формування слухових навичок передбачає розвиток в учнів фонематичного та інтонаційного слуху [15, 132].

Наведемо приклади вправ першої підсистеми.

I. Вправи, спрямовані на формування фонетичних, лексичних та граматичних навичок аудіювання.

Вправи на диференціацію звукової форми слова та його розуміння. Такі вправи привчають учнів до точності слухання, що полегшує розуміння словоформ у мовленнєвому потоці і навчає диференціації подібних словоформ, які звучать. Для вправ підбираються пари слів, що відрізняються лише одним звуком [15].

Вправа 1. Мета: сформувати навички диференціювання слів, які відрізняються одним голосним звуком.

Завдання: Listen to the pairs of words and repeat them after the speaker:

Law - low, saw - so, let - lit, rid - red, dead - dad, lug - lag, beg - bag

Вправа 2. Мета: сформувати навички диференціювання слів, що римуються.

Завдання: Listen to the groups of words and find the words that have a rhyme:

sort - pot - part - port (1, 2, 4);

cut - but - put - pat (1, 2, 4);

rye - cry - fly - boy (1, 2, 3);

feet - eat - meet - feel (1, 2, 3).

Вправа 3. Мета: сформувати навички диференціювання речень.

Завдання: Listen to the sentences and put “+” if they are identical or “-” if they are different in meaning:

1. This is a lamp and that is a book. / That is a book and this is a lamp (+).

2. I like this toy. / I like this boy (-).

3. That boy is my brother. / My brother is that boy (+).

4. My friends are here. / My friends are there (-).

5. Call him today. / Call her today (-).

Вправи на диференціацію значень паронімів. Оскільки пароніми подібні за своєю формою, при аудіюванні їх значення легко змішуються, особливо, коли вони виконують однакові синтаксичні функції. Це зумовлює необхідність виконання вправ з парами паронімів, наприклад:

Вправа 4. Мета: сформувати навички диференціації вимови паронімів.

Завдання: Listen to the words and repeat after the speaker:

Coach - couch	saw - so	heart - hard	
people - pupil	my - mine	word - world	
no - now	pull - pool	low - law	

Наступні вправи - це вправи на розуміння фраз із незнайомими лексичними одиницями і багатофункціональними граматичними структурами. Такі вправи навчають розуміти актуальне значення лексичних одиниць і значення окремих граматичних функцій мовного явища на основі контексту.

Вправа 5. Мета: сформувати навички розуміння фраз, що містять незнайомі лексичні одиниці.

Завдання: Listen to the sentences and translate them:

He wanted to be a good football-player.

Every summer we go to the rest camp.

Nick takes a lot of cards.

Jane is not afraid of them.

I shall stay at home tomorrow.

I was at home during my spring holidays.

II. Вправи для навчання ймовірного прогнозування.

Вправа 6. Мета: сформувати навички прогнозування значення слів.

Завдання: Listen to the words that are build by help of known elements and translate them:

beautiful (beauty)	peaceful (peace)	thankful, thankless (thank)	
hopeful (hope)	underground (ground)	friendly, friendship (friend)	

Вправа 7. Мета: сформувати навички прогнозування змісту тексту.

Завдання: Listen to the titles of the texts and imagine what are these texts about:

A new teacher.	An interesting lesson.	
The first September.	A different subjects.	

### III. Вправи для розвитку короткочасної пам'яті.

Вправа 8. Мета: сформувати навички запам'ятовування на основі короткочасної пам'яті.

Завдання: Listen to the groups of different words and choose the extra variant:

School, teacher, children, animals, room.

An eye, a face, cheeks, an air, a nose.

A cinema, a theatre, a hospital, a dog, a factory.

A pig, a trolley-bus, a chicken, a cow, a sheep.

A field, a garden, a forest, a hen.

Morning, afternoon, evening, clock.

Dinner, supper, meals, breakfast.

Вправа 9. Мета: формувати навички аудіювання для розвитку короткочасної пам'яті на основі речень, які складаються з більше, ніж десяти слів.

Завдання: Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

Everyone agrees that Leonardo da Vinci was one of the greatest painters.

Shakespeare wrote many plays, among the “Othello”, “Hamlet”, “Romeo and Juliet” and many others.

Many years ago there were only silent, black-and-white films.

Early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy and wise.

Kyiv is the capital of Ukraine; it is an industrial and cultural centre of the country.

Вправа 10. Мета: сформувати навички запам'ятовування на основі короткочасної пам'яті.

Завдання: Listen to the sentences and add to each one more sentence that have the same context:

I'm fond of painting. (I like to paint different animals).

People have different hobbies. (My hobby is reading).

I like sport very much. (I go in for swimming).



Usually I get up at 7 o'clock. (I do my morning exercises, brush my teeth and wash).

London is one of the greatest cities in the world. (London is the capital of Great Britain).

Друга підсистема вправ. До другої підсистеми входять дві групи вправ: вправи, що готують учнів до аудіювання текстів; вправи у власне аудіюванні текстів [15, 132].

Мета вправ другої підсистеми - розвинути в учнів уміння аудіювання. До цієї підсистеми входять умовно-комунікативні та комунікативні рецептивні вправи. Умовно-комунікативні вправи включають такі види вправ: аудіювання повідомлень, запитань, розпоряджень на понадфразовому рівні; комунікативні: вправи на аудіювання текстів з метою одержання інформації [15, 132-133].

Комунікативні вправи за змістом є керованою мовленнєвою діяльністю. Вони забезпечують практику в аудіюванні на основі комплексного подолання аудитивних труднощів. Виконуючи мовленнєві вправи, учні оволодівають уміннями передбачати зміст, виділяти головне, знаходити другорядні деталі, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, зосереджувати увагу на діях і характеристиках персонажів, простежувати логічну послідовність подій і дотримуватися її при передачі змісту. При цьому у вправах для навчання аудіювання, особливо на початковому ступені, важливо враховувати взаємозв'язок аудіювання і говоріння як двох сторін усного мовлення, та аудіювання і читання як двох видів рецептивної діяльності. Розглянемо приклади вправ першої групи другої підсистеми [15, 133].

Вправи на передбачення змісту тексту і розвиток уяви.

Вправа 11. Мета: розвивати уяву учнів.

Учні пропонують свої варіанти закінчення розповіді, після чого учитель знайомить їх з авторським варіантом. Визначається, чия розповідь найбільш відповідає авторському варіанту.

Завдання: Listen to the beginning of the story and give your variant of its end:

Ada is a little girl. She is five. She has many little friends. She likes to play with them in the yard. But today she doesn't want to go into the yard. She wants only to drink water all the time. Her face is red.

(She is ill. Then the doctor comes and says “Take medicine and everything will be o'k.” )

Вправи на визначення логічної послідовності подій.

Вправа 12. Мета: формувати вміння визначення логічної послідовності.

Завдання: Listen to the story and reproduce it in a few sentences:

Mike is a little boy. He lives with his family in a big city. There are many green trees and flowers there. He goes to school. His city is always clean and nice. All streets are full of people, cars and buses. He likes his city very much.

Вправи на розуміння тексту без домислювання.

Вправа 13. Мета: формувати вміння розуміння аудіотекстів понадфразового рівня.

Завдання: Listen to the text and clap your hands when you here such sentences: The children are happy. The winter is frosty.

Winter in Kyiv

Kyiv is very beautiful in winter. The winter is frosty. It often snows. The trees, the streets and the houses are white with snow. We can see many children in the parks and squares. They skate, ski, play hockey and snowballs. The children are happy. They like winter very much.

Вправа 14. Мета: формувати вміння детального розуміння аудіотекстів понадфразового рівня.

Завдання: Listen two identical stories and find what is different in them:

1. I am a pupil. I go to school. Our school is big. There are many classrooms in our school. Our classrooms are big, light, and clean. There is a big blackboard in our classroom. There are 20 desks there. The desks are blue. The walls in the classroom are blue too.

2. I am a pupil. I go to school. Our school is big. There are many classrooms in our school. Our classrooms are big, light, and clean. There is a big blackboard in our classroom. There are 20 desks there. The desks are brown. The walls in the classroom are blue.

Вправи на розуміння / точного розуміння основної думки тексту.

Вправа 15. Мета: сформувати навички для розуміння основної думки.

Завдання: Listen to the text and entitle it:

Sunday is a rest-day. That's why I don't get up very early. I wash up, clean my room and go to my friends. In the evening I help my mother to prepare supper. Then I read interesting books and watch TV. At 9 o'clock I go to bed. (A Rest Day).

У процесі навчання аудіювання вчитель має передбачити три етапи роботи:

формулювання інструкції і зняття мовних труднощів;

презентація аудіоматеріалу;

контроль розуміння прослуханого.

Важливу роль відіграють інструкції, що містять конкретні завдання для орієнтування учнів на цілеспрямоване і свідоме розуміння інформації. Такі завдання організують процес мислення учня, його увагу і стимулюють запам'ятовування у процесі слухання. Психологи свідчать, що правильна і точна інструкція може підвищити ефективність сприймання на 25% [15, 134].

Після прослуховування учнями аудіотексту вчитель має перевірити його розуміння. Розуміння - вирішальний момент аудіювання [15, 134].

Отже, система вправ - це організація взаємопов'язаних дій, розташованих в порядку зростання мовленнєвих труднощів. Вправи будуються ієрархічно і розділяються на дві підсистеми - мовні (підготовчі) та мовленнєві, які, в свою чергу, діляються на групи: вправи для зняття лінгвістичних труднощів аудіювання, та вправи для позбавлення психологічних труднощів аудіювання. До першої підсистеми включають три групи вправ: вправи для формування фонетичних навичок аудіювання

(фонематичного та інтонаційного слуху); вправи для формування лексичних навичок аудіювання; вправи для формування граматичних навичок аудіювання.

До другої підсистеми входять дві групи вправ: вправи, що готують учнів до аудіювання текстів; вправи в аудіюванні текстів.

### **2.3. Інтерактивні вправи у навчанні аудіювання**

Відповідно до глобальної мети навчання іноземної мови сьогодні - підготувати учнів до здійснення міжособистісного міжкультурного спілкування - та вимог нової програми, аудіювання має носити комунікативний характер [Бим; Калініна, 19; Ніколаєва; Пассов; Шатілов; Щукин]. Як зробити процес навчання аудіювання у класі комунікативним, таким який би забезпечував успішне розв'язання головних завдань, стимулював пізнавальну мотивацію дітей, розвивав особистість, сприяв соціалізації дитини та її підготовку до діалогу культур. Такий процес повинен бути інтерактивним, забезпечувати постійну взаємодію учня і вчителя. Як зазначалося вище, аудіювання тісно пов'язане з усіма видами мовленнєвої діяльності: говорінням, читанням та письмом. Отже, одним із шляхів зробити його інтерактивним процесом, є його поєднання на уроці з усіма іншими видами мовленнєвої діяльності та залучення різноманітних комунікативних форм та прийомів роботи з концентрацією уваги саме на розвиткові уміння слухати, сприймати усне мовлення.

Зрозуміло, що до школи основне, чого навчилися діти - це слухати взагалі. Вони ще не вміють читати або писати (якщо це перший клас). Отже, учні починають вивчати іноземну мову, сприймаючи її на слух. Слух виступає основним джерелом іншомовного мовного та мовленнєвого матеріалу. Звичайно, що розповідаючи про щось чи опрацьовуючи новий матеріал, учитель використовує різноманітну наочність, міміку, жести, рухи тіла. Проте слід пам'ятати, що при слуханні діти не можуть повернутися до

попередньо почутого, як під час читання. Тож необхідно, щоб мовлення учителя було чітким, вірцевим, зрозумілим. Час від часу учителю бажано повторювати те, що він сказав. Так, американські методисти У.А.Скотт та Л.Г. Їтреберг пропонують не просто розповідати про щось, а подавати текст для прослуховування, демонструючи відповідні картинки та розмірковуючи. Наприклад:

“This story starts on a nice, sunny Monday morning. Who's the story about? Who can we see in the picture? Yes, Fred and Sue. It's a nice, sunny Monday morning and Sue and Fred are... Where are they? In the forest. Right. They're in the forest. And what are they doing? They're picking berries. So, it's a nice, sunny Monday morning, and Fred and Sue are in the forest picking berries. What happens next? Well...”[57, 21].

Як зазначає О.М. Ветохов, для підвищення результативності навчання аудіювання навчальна робота повинна бути спрямованою на формування важливих базових умінь: 1. Визначати тему повідомлення. 2. Виділяти основну його думку. 3. Виділяти в повідомленні смислові частини, відповідні факти. 4. Встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту. 5. Відокремлювати головне від другорядного, запам'ятовувати смислові віхи. 6. Сприймати повідомлення до кінця, без пропусків. 7. Сприймати мовлення у нормальному, середньому темпі. 8. Сприймати й утримувати в пам'яті повідомлення з одного пред'явлення [9, 7-9].

На початковому ступені навчання іноземної мови вищезазначені вміння слід формувати, виконуючи відповідні мовні/підготовчі вправи (див. стор. 41). Критерієм сформованості базових умінь аудіювання є здатність повно і точно зрозуміти короткий текст (у відповідності до вимог програми) з новим простим змістом у доступній мовній формі при нормальному природному темпі звучання [9, 8]. Основним шляхом такого формування умінь аудіювання є постійне, регулярне та цілеспрямоване тренування усіх компонентів цієї діяльності за рахунок виконання великої кількості вправ, які У.А.Скотт та Л.Г. Їтреберг пропонують об'єднати у такі групи: 1) „Послухай і

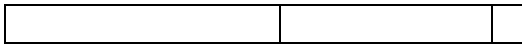
зроби” (“Listen and do” activities); 2) „Послухай, щоб отримати інформацію” (“Listen for information”); 3) „Послухай і повтори” (“Listen and repeat” activities); 4) слухання історій (“Listening to stories”) та 5) власне аудіювання (“Independent listening”) [57, 21-32].

Вправи типу „Послухай і зроби” (“Listen and do” activities) - це вправи на виконання різноманітних інструкцій учителя на уроці. Загальновідомо, чим менші за віком учні, тим більше їм потрібно рухатись, тобто виконувати відповідних руховий режим у класі. Як наслідок, до вправ цього типу автори віднесли різноманітні рухи та пересування учнів у класі: “Moving about”, “Put up your hand”, “Mime stories”, “Drawing”.

Вправи “Moving about” передбачають виконання учнями різноманітних інструкцій учителя. Чим більше учні знають слів англійською мовою, тим більше дій вони можуть виконати, активізуючи виучуваний вокабуляр, перераховуючи предмети, „спелінгуючи” вже відомі слова: Go to the blackboard, Take a piece of chalk, Write down your homework, Spell your name, Touch the picture on the wall, Count the desks in our classroom, Hop on your left leg five times, Count up to ten and then walk to the blackboard and back? Open your book on page 19 and tell the class what you see in the picture on that page. Перевага таких вправ полягає в тому, що вчитель одразу бачить, чи розуміють його учні. Учні виконують інструкції учителя або спостерігають, як роблять це інші учні, і таким чином навчаються один у одного. Чим більше слів вивчили діти, тим скоріше вчитель може запропонувати комусь з учнів роль „інструктора”, який буде віддавати накази.

До цього типу також доречно віднести вправи на виконання зарядки з відповідними рухами, як от:

1. Touch your head,	Hands up,	
Touch your nose,	Hands down,	
Touch your cheeks,	Hands on hips,	
Touch your toes.	Sit down.	



Виконуючи вправи типу “Mime stories”, учитель розповідає про щось, супроводжуючи свою розповідь відповідними рухами. Учні виконують рухи разом з учителем. Таким чином, учитель бачить, чи розуміють його учні. При цьому діти навчаються аудіювання і дотримуються необхідного рухового режиму. Автори методичного посібника пропонують таке оповідання для виконання пантоміми:

We're sitting in a boat, a small rowing boat. Let's row. We row and row. Now what's that? A bird. A big bird flying over the water. Now it's gone. We keep rowing. Can we see the bird? No, no bird. This is hard work. Row, row. We're tired. We row slowly. There's the shore. Let's go home now. We're so tired. We're dragging our feet. We're tired. We want to go to sleep. We lie down on our beds. We close our eyes, and...shhh...we're asleep [57, 23].

Вправи “Drawing” базуються на дитячому бажанні малювати. Оскільки малювання займає багато часу, учитель повинен пропонувати дітям малювати щось дуже просте або розфарбовувати вже готові картинки. Виконуючи такі вправи, діти слухають інструкції вчителя, а потім розповідають, що вони малюють (I'm drawing a house) або вже намалювали (I have drawn a car, Nancy has drawn a doll), Так активізується володіння англійськими прийменниками, числівниками, ступенями порівняння прикметників, назвами предметів, тварин, кольорів тощо.

Вправи типу „Послухай, щоб отримати інформацію” (“Listen for information”) - це вправи на отримання специфічної інформації, якихось деталей. До цього типу вправ авторами віднесено вправи: „Identifying exercises”, „Listen for the mistake”, „Questionnaires”, „Listen and colour”, „Filling in missing information”.

При виконанні вправ „Identifying exercises” учням пропонується ряд картинок або фотографій і дається завдання розпізнати відповідний малюнок за його описом. Наприклад учитель читає: Has anyone seen this boy? He has dark hair and big ears. He is wearing rubber boots and carrying a football. He has a

striped jersey and short trousers. Put a cross by the right picture [57, 24]. Учні уважно слухають і вибирають відповідну картинку, а потім пояснюють, чому вони вибрали саме її. Так опрацьовується вокабуляр до тем „Дім”, „Предмети класного вжитку”, „Тварини”, „Одяг”, „Кольори”, „Пори року” тощо.

Під час виконання вправ типу „Listen for the mistake” учні уважно слухають розповідь (читання) учителя або інших учнів і розпізнають, де були допущені помилки. Учитель також може невірно підібрати картинки до тексту, а учні повинні довести, який саме малюнок відповідає змістові тексту. При цьому також можна вдаватися до вправ типу „Putting things in order”. Учням пропонується прослухати текст і розташувати малюнки до нього у відповідному порядку.

Дуже цікаві учням різного типу вікторини „Questionnaires”. Виконуючі завдання вікторини, діти лише виставляють відповідні номери або пишуть коротенькі відповіді, наприклад: How much television pupils watch.

	Richard	Susan	George	Pamela	Jane	
How many evening?	5					
How many hours each evening?	2					
Total number of hours a week.	10					

Діти дуже люблять розфарбовувати картинки. Цю дитячу діяльність можна легко перетворити на аудіювання та розфарбовування „Listen and colour”. Для цього застосовуються будь-які картинки або малюнки з пронумерованими певними частинами. Учням пропонується розфарбувати ці частини за вказівкою учителя „Colour by numbers”, наприклад: „The girl's trousers are brown, and she's wearing a yellow sweater. Her little boy has a white sweater and green trousers. The man reading the newspaper has a grey suit on, a blue tie and a black hat. What color is 6?”



Під час виконання вправи „Filling in missing information” учням пропонується заповнити пропущені слова у віршику, пісні, тексті, розкладі тощо. При цьому учні слухають пісню, віршик або оповідання і заповнюють пропуски на відповідних аркушах паперу з текстами, схемами, табличками, розкладами.

Вправи типу „Послухай і повтори” (“Listen and repeat” activities) - це розважальні вправи, спрямовані на розвиток чуття мови, на вдосконалення слухо-вимовних та інтонаційних навичок англомовного мовлення. До таких вправ віднесено: „Rhymes” та „Songs”.

Ритм і рима допомагають мимовільному запам'ятовуванню будь-якого виучуваного матеріалу, в тому числі й на іноземній мові. Усі діти люблять віршики. Віршики - це маленькі завершені смислові тексти, об'єднані певною інтонацією. Їх можна повторювати багато разів. Діти люблять різні лічилки, римівки та каламбури на рідній мові. Це можна використати при навчанні іноземної мови. Можна запропонувати дітям будь-яку римівку або лічилку, яку вони щойно або недавно вивчили, і попросити при кожному новому повторенні замінювати в них певне слово. Наприклад:

Why do you cry, Willie,	Why do you cry, Susan?	
Why do you cry?	Why do you cry?	
Why, Willie? Why Willie? Why, Willie, why?	Why, Susan? Why, Susan? Why, Susan, why?	
Rain, rain, go away,	Rain, rain, go away,	
Come again another day.	Come again another day.	
Little Johnny wants to play.	Little kitten wants to play.	
I love coffee. I love tea.	I love coffee. I love tea.	
I hate dentist and dentist hates me.	I hate rain and rain hates me.	

Так опрацьовуються різні інтонаційні моделі, виучуваний лексичний та граматичний матеріал. Цьому також сприяє застосування різноманітних пісень.

До інтерактивних вправ У.А.Скотт і Л.Г. Їтреберг відносять слухання історій (“Listening to stories”). Вони вважають за доцільне, щоб під час слухання історій діти почувалися розкутими, сиділи зручно. Як і в дитячому садочку, учнів 5 класу можна посадити на килим на підлозі так, щоб учитель усіх бачив і мав з кожною дитиною зоровий контакт. Психологи вважають, коли діти розкуті, вони легше навчаються сприймати навіть іноземну мову. Історії бажано час від часу повторювати, як і казки на рідній мові. Пригадаймо нашу „Ріпку”. Скільки ми її чули та переказували самі? Ту ж „Ріпку” („Turnip”) можна розказувати англійською мовою, наприклад: „...So the farmer went and got his daughter? And his daughter held on to his so, and his son held on to his wife, and his wife held on to him, and they all pulled and pulled, and pulled, but the turnip wouldn't move...”

До слухання історій відносять „ Telling stories”, „Creating stories” та „Reading stories” [57, 28-30].

Розповідь історій / казок повинна превалювати перед читанням, оскільки, розказуючи казку, учитель дивиться на дітей, і вони бачать його очі, рухи, міміку. Розповідаючи казку, учитель в певній мірі адаптує її до рівня володіння мовою учнів, може повторювати певні фрази і навіть цілі епізоди, змінюючи жести, вирази обличчя та інтонації. Учитель постійно знаходиться у зоровому контакті з учнями, слідкуючи, чи розуміють його учні. Казки мають великий виховний потенціал.

З лінгвістичної точки зору традиційні казки дуже корисні для пред'явлення дітям. До таких можна віднести „Червоний капелюшок”, „Попелюшку”, „Троє поросят” тощо. Вони мають просту структуру з чітким початком, серединою та кінцем. Вони починаються із змалювання обставин, в яких будуть відбуватися події: коли, де і хто (Once upon a time in a small Dutch kingdom there lived a king)? Казка поділена на окремі епізоди, які відбуваються ланцюжком, один за одним. У казці є добро (goodies) і зло (baddies). Добро, як правило, перемагає.

Казку можна розписати на окремі епізоди з виділенням ключових слів, що потім допоможе її розповідати, наприклад „Червоний капелюшок” („Little red Riding Hood”):

Settings:	In a wood. Her grandmother's cottage.
Episodes:	Little Red Riding Hood makes a lunch basket. She says goodbye to her mother. She skips and sings on the way. She meets a wolf etc.

Казку також можна прочитати („Reading stories”). Проте це не одне й те ж. При читанні учитель нічого не може змінити. Діти люблять, щоб їм перечитували казки по декілька разів. Вони можуть вивчити їх напам'ять і потім переказувати слово в слово. Таке бажання слід лише підтримувати. Те, що діти знають напам'ять, потім легше читається. Бажано було б казку для читання розбити на епізоди і читати її протягом декількох уроків з віддаленим у часі пригадуванням, повторенням та обговоренням тих чи інших епізодів.

„Creating stories” - тип вправи, яка стимулює учнів до створення своєї казки, своєї розповіді. На думку авторів посібника, цю вправу можна застосовувати як на достатньо ранньому ступені навчання іноземної мови, так і середньому рівні, якщо учитель володіє цим прийомом роботи, наприклад: „First the setting. “When did the story happen?” ‘Once upon a time’ - учитель погоджується на першу ж пропозицію учнів, не звертаючи увагу на смисл пропозиції. - ‘Okay. Once upon a time in...?’ ‘Egg.’ ‘Fine. Once upon a time in a country or town called Egg...?’ ‘Town’. ‘Right. Once upon a time in a town called Egg, there was...?’” Таким чином учитель допомагає учням створювати їхню казку, підказуючи на кожному етапі, про що розповідати далі. Така вправа допомагає не тільки розвивати вміння слухати, а й логічно викладати думки, готує до письмового мовлення.

Усі вищезазначені справи є інтерактивними, оскільки побудовані на взаємодії учителя й учнів.

Власне аудіювання (“Independent listening”) у комунікативному навчанні передбачає використання технічних навчальних засобів: аудитивних та аудіовізуальних: слухання пісень, поезії, коротких гумористичних оповідань та анекдотів, діалогів, уривків з мультиплікаційних та художніх фільмів. Важливу роль у навчанні аудіювання відіграє рольова гра та драматизація відомих казок та постановка сценок. Чим більше учні слухають і чують, тим краще вони будуть говорити і писати.

З усього вищевикладеного можна зробити висновок, що при використанні інтерактивних форм та прийомів роботи у процесі багаторазового підготовленого сприймання іншомовних звуків, слів та фраз послідовно формуються зазначені вище механізми та вміння аудіювання; викарбовуються в пам'яті акустичні образи фраз, зростає здатність до оперативного запам'ятовування, прискорюється діяльність артикуляційного апарату, формується механізм ймовірного прогнозування.

Перед собою ми поставили завдання дослідити досягнення школярами такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування в аудіюванні, у межах визначених комунікативних сфер, тематики ситуативного мовлення на основі вивченого мовного і мовленнєвого матеріалу. Експериментальна робота проводилася в природних педагогічних умовах загальноосвітньої школи I-III ступенів села Мельникове.

В експерименті брали участь вісім п'ятикласників. У навчальний процес були введені додаткові заняття з англійської мови (2 уроки). Дослідження проводилось на базі мовленнєвої діяльності. А саме аудіюванні. На початку експерименту учням були запропоновані завдання на визначення рівня розвитку їхніх аудіативних компетенцій. Для перевірки чи було досягнуто певного результату, в процесі експериментальної роботи, ми повторно дали учням виконати дані завдання.

### 2.3. Дослідження навчання англійської мови в середніх класах на основі аудіювання

Дослідження рівня аудіативних навичок

1. Дитина уважно слухає легкий за змістом і складу слів текст «LIZ AND SAMMY»(додаток 1).

2. Учням представлено завдання на відмічення правильної відповіді та на знаходження правильного варіанту закінчення представлених речень.

(додаток 2)

Таблиця 1

№ з/п	Прізвище учня	Рівень виконання	Кількість помилок
1	2	3	4

Примітка

Рівень виконання оцінюється за п'ятибальною шкалою:

5 балів – завдання виконано правильно, без помилок, зміст речень напорушений, допускається 1-2 помилки;

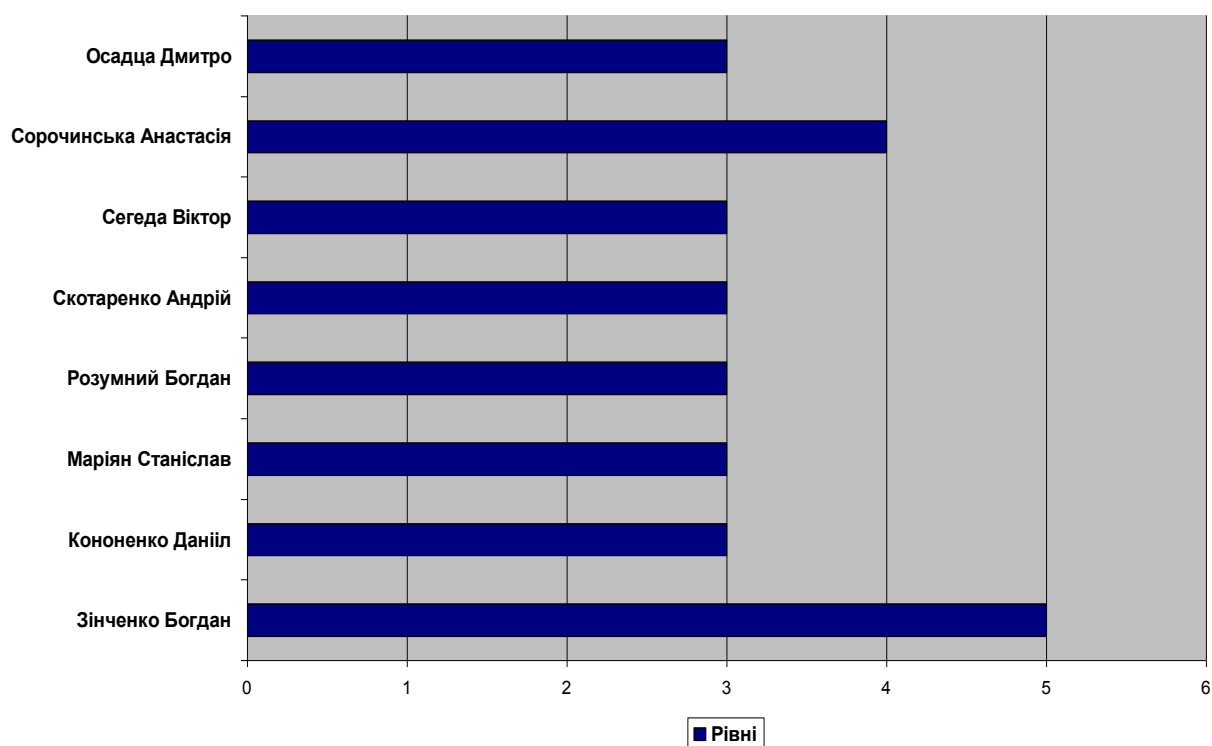
4 бали – допускається 2-3 помилки

3 бали – допускається 4-5 помилок

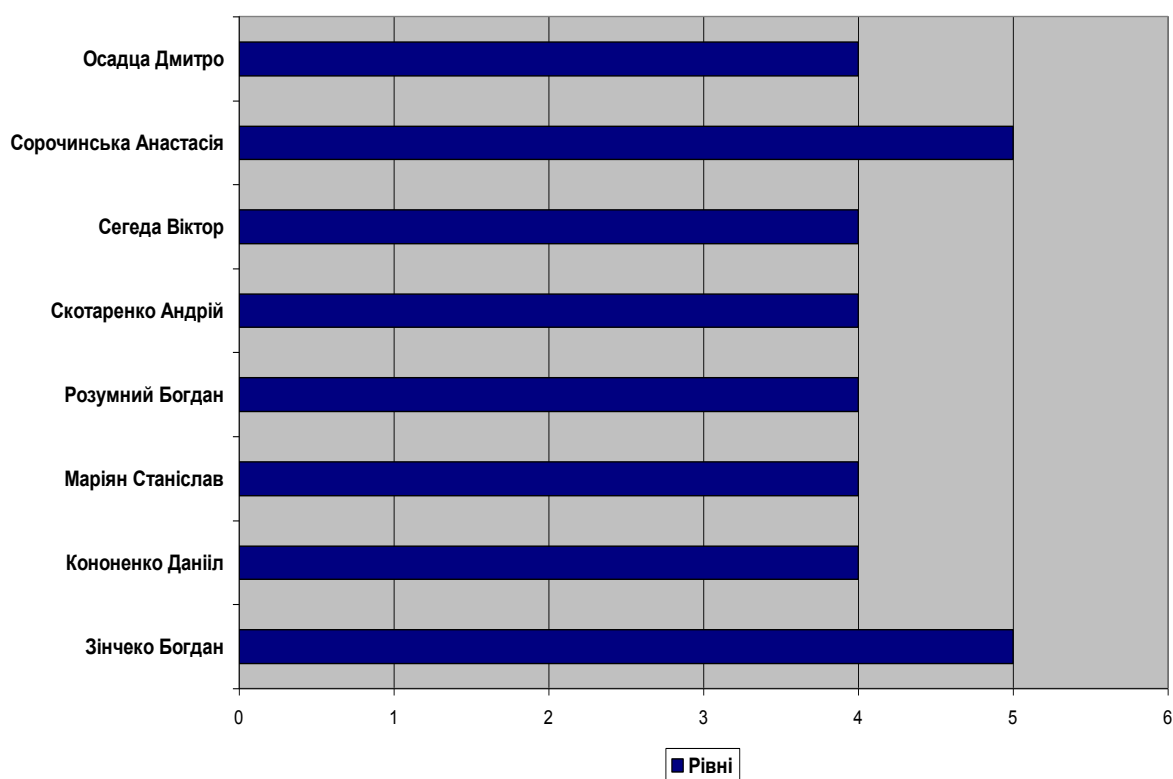
2 бали – зміст речень порушений, учень допускає більше 5 помилок.

1 бал – учень не орієнтується у змісті тексту

Рівні (початок експерименту)



Рівні (кінець експерименту)



Під час виконання вправ на розвиток аудіативних вмінь була поставлена ціль, щоб учні розуміли літературно-розмовне мовлення носія мови в ситуаціях повсякденного спілкування, пов'язане з задоволенням

найпростіших потреб (привітання, запит і передача інформації тощо); визначали тему і мету бесіди, її основний зміст, і в тих випадках, коли виникають ускладнення, зверталися до партнера з проханням повторити фразу, висловити думку інакше, розмовляти повільніше і простіше, уточнюючи при цьому значення незнайомих слів і, спонукаючи до ґрунтовнішого пояснення незрозумілого; уміння в умовах опосередкованого сприймання повідомлення розуміти основний зміст аудіотексту (про що йдеться, що є найбільш важливим); уміння повно і точно розуміти висловлювання вчителя та однокласників, короткі повідомлення, які стосуються навчально-трудової і соціально-побутової сфер спілкування; уміння розуміти основний зміст прослуханих текстів різного характеру, які містять незначну кількість незнайомих слів.

За час дослідження, учням було запропоновано тексти для сприймання різного ступеня складності. На початку експерименту учням для сприймання на слух пропонувалися більш легкі тексти пов'язані з традиціями відзначання свят в країнах Європи та США. Учні розуміли кожне слово з запропонованого тексту. Далі складність тексту, сприйнятого на слух, весь час зростала, тому перед учнями не стояло завдання розуміти кожне слово, щоб слідкувати за розвитком подій в оповіданні. Учні слухали і намагалися зрозуміти основний зміст тексту – його значення – або шукали конкретну інформацію, яку їм запропонували знайти перед початком завдання.

#### **2.4. Результати експериментального дослідження**

Виходячи з результатів дослідження можна зробити висновки:

Як видно з діаграми 1, в класі був 1 учень з 5 (високим) рівнем розвитку умінь та навичок з аудіювання. Учнів з 4-3 рівнями розвитку-7.

Після проведення додаткових занять з англійської мови (2 рази на тиждень) ми досягли певних результатів. Як видно з діаграми 2 - 2 учні

знаходяться на 5 (високому) рівні розвитку умінь та навичок з аудіювання. 7 учнів піднялися на 4 рівень.

Усі учні, які без перерви відвідували додаткові заняття з англійської мови, змогли виконати завдання майже без помилок, на високому та достатньому рівнях.

Враховуючи отриману інформацію, можна зробити висновок, що учні 5 класу здатні мати високі досягнення в аудіюванні, збільшивши кількість занять з англійської мови, та отримавши правильний (компетентнісний підхід) з боку вчителя.

## **Висновки до розділу 2**

Розглянувши все вищезазначене, можна зробити такі висновки.

Аудіювання - це спеціально організована програма дій з текстом, що сприймається на слух. Воно не піддається спостереженню і тому необхідно поступово навчати окремих дій, формуючи відповідні навички та вміння аудіювання. Досягнення проміжних цілей відбувається поетапно. На кожному етапі навчання аудіювання формуються відповідні механізми аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів: 1) словоформи, вільного словосполучення, фрази; 2) понадфразової єдності; 3) цілого тексту.

Початковий етап оволодіння аудіюванням є найважчим для учнів, оскільки в цей період закладається перцептивна й артикуляційна база іншомовної мовленнєвої діяльності, формуються слухо-вимовні та орфографічні навички, фонематичний слух, встановлюються звуко-буквенні і буквенно-звукові зв'язки, а також накопичується мінімально-необхідний і достатній запас мовного та мовленнєвого матеріалу.

Система вправ - це організація взаємопов'язаних дій, розташованих у порядку зростання можливих труднощів. Послідовність формування навичок і умінь сприйняття мови на слух реалізується ієрархічною побудовою вправ.



Вправи розділяються на дві підсистеми - підготовчі (мовні) та мовленнєві, які в свою чергу розділяються на групи, включаючи відповідні типи та види вправ.

До системи вправ для навчання аудіювання входять дві підсистеми: 1) вправи для формування мовленнєвих навичок аудіювання; 2) вправи для розвитку вміння аудіювання. Виконуючи вправи першої підсистеми, учні оволодівають фонетичними, лексичними та граматичними навичками аудіювання. Вправи другої підсистеми сприяють оволодінню учнями вміннями аудіювання, тобто передбачати зміст, виділяти головне, знаходити другорядні деталі, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, зосереджувати увагу на діях і характеристиках персонажів, простежувати логічну послідовність подій і дотримуватись її при передачі змісту.

У вправах на початковому і середньому ступені важливо враховувати взаємозв'язок аудіювання і говоріння як двох сторін усного мовлення, та аудіювання і читання як двох видів рецептивної мовленнєвої діяльності.

Для підвищення результативності слід навчання аудіювання спрямувати на формування важливих базових умінь: 1. Визначати тему повідомлення. 2. Виділяти основну його думку. 3. Виділяти в повідомленні смислові частини, відповідні факти. 4. Встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту. 5. Відокремлювати головне від другорядного, запам'ятовувати смислові віхи. 6. Сприймати повідомлення до кінця, без пропусків. 7. Сприймати мовлення у нормальному, середньому темпі. 8. Сприймати й утримувати в пам'яті повідомлення з одного пред'явлення.

На середньому ступені навчання іноземної мови вищезазначені вміння слід формувати, виконуючи відповідні підготовчі вправи. Критерієм сформованості базових умінь аудіювання є здатність повно і точно розуміти короткий текст (у відповідності до вимог програми) з новим змістом у доступній мовній формі при нормальному природному темпі звучання. Основним шляхом такого формування умінь аудіювання є постійне,

регулярне та цілеспрямоване тренування усіх компонентів цієї діяльності за рахунок виконання великої кількості вправ.

Застосування інтерактивних форм та прийомів роботи у процесі навчання аудіювання послідовно й ефективно формує зазначені вище вміння аудіювання: формує в пам'яті акустичні образи фраз, розвиває здатність до оперативного запам'ятовування, прискорює діяльність артикуляційного апарату, формує механізми ймовірного прогнозування.

## ВИСНОВКИ

Нашу магістерську роботу присвячено дослідженню навчання аудіювання на середньому ступені школи.

Виявлено, що аудіювання - це процес сприйняття мовлення на слух, мовленнєво-мисленнєва діяльність, яка будується на установці, що сформувалася в ході індивідуального розвитку людини в певному соціальному контексті і дає їй змогу розуміти інформацію в акустичному коді, проводити її відбір і оцінку згідно з інтересами або поставленими завданнями.

Будучи тісно пов'язаним з такими видами мовленнєвої діяльності як, говоріння, читання та письмо, аудіювання відіграє важливу роль особливо при комунікативно-спрямованому навчанні. Без володіння аудіюванням неможливе спілкування іноземною мовою.

У нашій роботі виділено два основних види аудіювання: аудіювання з повним розумінням, яке є важливим для початкового ступеня навчання, та аудіювання основного змісту почутого. Доведено, що аудіювання не лише реалізує цілі навчання, а також має виховні функції, формує вміння уважно слухати, розуміти висловлювання рідною мовою, виховує культуру слухання, розвиває пам'ять.

При навчанні аудіювання педагог має розв'язувати такі завдання: навчити сприймати і розуміти на слух одиниці мовлення (фонемі, словосполучення, мікротексти та сформувати аудитивні навички та вміння). Формувати механізми аудіювання необхідно поступово збільшуючи мовленнєві одиниці сприймання - від фонемі до слова, від слова до словосполучення, від словосполучення до фрази (речення).

В роботі зазначено, що форма подачі аудіоматеріалів у звукозапису сприймається досить складно, тому важливо створювати за допомогою спеціально підібраного матеріалу такі умови, які викликали б у дітей

позитивні емоції: використання мультфільмів чи фабульних текстів з яскравими ілюстраціями.

Для ефективного навчання аудіювання необхідна чітка послідовність його реалізації: підбір матеріалу, форма подачі, опори, що полегшують процес сприймання, кількість пред'явлень матеріалу, форми контролю.

Аудіювання сприяє узагальненню досвіду і накопиченню того, що є загально визнаним та осмисленим, та вибирає інформацію з акустично сприйнятого тексту, класифікує її, ієрархічно упорядковує та накопичує, сприймає та оцінює суттєву інформацію.

Оволодіння аудіюванням як видом мовленнєвої діяльності дає можливість реалізувати виховні, освітні і розвиваючі цілі, що позитивно відбивається на розвитку пам'яті дитини.

Аудіювання полегшує оволодіння говорінням, аудіюванням і письмом, а отже відіграє велику роль у досягненні практичних, розвиваючих, освітніх і виховних цілей.

Аудіювання мовних повідомлень пов'язане з діяльністю оперативної і довготривалої пам'яті, що забезпечує утримання інформації та допомагає надходженню інформації.

У процесі оволодіння аудіюванням учні зустрічаються з труднощами лінгвістичного плану: фонетичними, лексичними, граматичними, а також з труднощами, пов'язаними з самим текстом. Успішність подолання цих труднощів залежить від уміння слухача користуватися механізмом ймовірного прогнозування та переносити аудитивні навички та вміння рідної мови на іноземну. Значну роль в цьому відіграють такі індивідуальні особливості учнів як кмітливість, уміння слухати і швидко реагувати на сигнали усної мовленнєвої комунікації, та вміння переключатися з однієї розумової операції на іншу, швидко розуміти тему повідомлення.

Як зазначено в роботі, успішність аудіювання залежить: від потреби дізнатись щось нове, від наявності інтересу до теми повідомлення, від усвідомлення потреби вчитися. До складних явищ слід віднести граматичну

аномалію, особливо у службових словах, а також розуміння паронімів, антонімів і синонімів. Логічний наголос також має велике значення для розуміння тексту, оскільки він несе змістове навантаження. Найбільш складним для сприймання на слух є діалогічне мовлення, що вимагає додаткового виконання аналітично-синтетичних дій.

До факторів, які полегшують аудіювання віднесена ритміка, паузація, мелодика, використання позамовних засобів та опор. Навчання окремих дій, які є складовими компонентами аудіювання розглядаються як проміжні цілі, досягнення яких відбувається поетапно.

На кожному етапі формуються механізми аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів: словоформи, вільного словосполучення, фрази; понадфразової єдності та цілого тексту. Найважчим етапом для учнів при оволодінні аудіюванням на іноземній мові вважається початковий етап, оскільки вони не володіють мовним запасом і певними навичками, а також нездатні користуватися мовою як засобом спілкування. Саме в цей період закладається основа розвитку усіх видів мовленнєвої діяльності, що виражається у формуванні базових навичок та вмінь.

Послідовність формування вмінь і навичок реалізується в ієрархічній побудові вправ. В системі вправ розділяють дві підсистеми: мовні (підготовчі) та мовленнєві, які в свою чергу розподіляються на групи: (вправи для зняття лінгвістичних труднощів аудіювання та вправи для позбавлення психологічних труднощів), включаючи різні типи та види вправ. Для розробки системи вправ слід враховувати взаємодію аудіювання і говоріння як двох форм усного спілкування, взаємодію (підготовчих) і мовленнєвих вправ та поступове зростання труднощів, що дозволить гарантувати посильність виконання вправ на різних етапах навчання.

У мовних (підготовчих) вправах можна виділити дві групи: вправи, спрямовані на зняття труднощів лінгвістичного характеру і вправи, спрямовані на подолання труднощів психологічного характеру. До системи

вправ для навчання аудіювання входять дві підсистеми: вправи для формування мовленнєвих навичок та вправи для розвитку вмінь аудіювання.

У процесі навчання аудіювання вчитель має передбачити три етапи роботи: формування інструкції та зняття мовних труднощів, презентація аудіоматеріалу та контроль і розуміння прослуханого.

Для підвищення результативності навчання аудіювання слід спрямувати на формування: 1. Визначати тему повідомлення. 2. Виділяти основну його думку. 3. Виділяти в повідомленні смислові частини, відповідні факти. 4. Встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту. 5. Відокремлювати головне від другорядного, запам'ятовувати смислові віхи. 6. Сприймати повідомлення до кінця, без пропусків. 7. Сприймати мовлення у нормальному, середньому темпі. 8. Сприймати й утримувати в пам'яті повідомлення з одного пред'явлення [9, 7-9].

На середньому ступені навчання іноземної мови основним шляхом формування важливих базових навичок і вмінь аудіювання є постійне, регулярне та цілеспрямоване тренування усіх компонентів цієї діяльності за рахунок виконання великої кількості комунікативно-спрямованих вправ. Використання інтерактивних форм та прийомів роботи у процесі багаторазового сприймання іншомовних звуків, слів та фраз послідовно формує зазначені механізми та вміння аудіювання; викарбовує в пам'яті акустичні образи фраз, збільшує обсяг оперативної вербальної пам'яті, позитивно впливає на здатність до оперативного запам'ятовування, прискорює діяльність артикуляційного апарату, формує механізми ймовірного прогнозування.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверин В.А. Психология детей и подростков. - СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 1998. - С. 315.
2. Адаптивні вправи для індивідуалізованого навчання аудіювання учнів // Іноземні мови. - 1995. - № 1. - С. 48-49.
3. Балабайло М.С. Некоторые психологические наблюдения над восприятием речевой информации при отборе текстов для аудирования // Иностранные языки в школе. - 1983. - № 2. - С. 27-30.
3. Бехтерева Н.П. Ответственность ученого // Наука и жизнь. - 1972. - № 3. - С. 88-89.
4. Близнюк О.І. Гумористичні оповідання для навчання аудіювання // Іноземні мови. - 1995. - № 3-4. С. 42-49.
5. Блонский П.П. Избранные произведения. - М.: Просвещение, 1964. - 547 с.
6. Вайсбурд М.Л. Обучение пониманию иностранной речи на слух. - М.: Просвещение, 1965. - 78 с.
7. Верещагина И.Н., Притыкина Т.А. Обучение английскому языку во II классе четырехлетней начальной школы // Иностранные языки в школе. - 1987. - № 4. - С. 25-26.
8. Ветохов А.М. Пути повышения результативности обучения аудированию иноязычной речи в школе // Іноземні мови. - 2003. - № 2. - С. 7-9.
9. Выготский Л.В. Педагогическая психология. - М.: Просвещение, 1976. - 560 с.
10. Гапонова С.В. Навчання розуміння аудіотекстів учнів старших класів середньої школи // Іноземні мови. - 1996. - № 2. - С. 9-17.
11. Дручків Н.Ю., Паршикова Е.А. Концепция коммуникативно-игровой методики раннего обучения в новом учебно-методическом комплексе "Deutsch im Spiel" для первого класса общеобразовательной школы // Іноземні мови. - 1998. - № 3. - С. 33-35.

12. Дручків Н.Ю., Паршикова Е.А. Розвиваючий аспект комунікативно-ігрової методики навчання іноземними мовами в початковій школі // Іноземні мови. - 2003. - № 1. - С. 28-32.
13. Елухина Н.В. Інтенсифікація навчання аудіюванню на початковій стадії // Іноземні мови в школі. - 1986. - № 5. - С. 15-20.
14. Жинкін Н.И. Механізми мови.- М.: Знання, 1958. - 224 с.
15. Зимняя И.А. Психологія навчання іноземними мовами в школі. - М.: Просвіщення, 1991. - 222 с.
16. Калініна Л.В., Самойлюкевич І.В., Малигіна М.П. Навчання спілкуванню. - К.: Контекст, 2002. - 32 с.
17. Колкер Я.М., Устинова Е.С. Навчання сприйняттю на слух англійської мови. - М.: АСADEMIA, 2002. - 329 с.
18. Кривобокова ІЯ., Лотарева Т.В. Деякі прийоми навчання англійській мові на початковій стадії // Іноземні мови в школі. - 1987. - № 6. - С. 52-54.
19. Люблінська А.А. Дитяча психологія. - М.: Просвіщення, 1971. - 410 с.
20. Макарова М.М. Проблемна ситуація та гра як психологічні детермінанти розвитку пам'яті і мислення молодших школярів. - К.: Ленвіт, 2001. - 95 с.
21. Макрідіна Л.О. Використання сучасних технологій у педагогічній діяльності // Початкова школа. - 1995. - № 7. - С. 26-30.
22. Методика навчання німецької мови в середній школі / під редакцією Бухбіндера В.А. - К.: Вища школа, 1984. - 201 с.
23. Методика навчання іноземними мовами в середній школі: Учебник / під редакцією Гез Н.И., Ляховицького М.В., Миролубова Н.А. і др. - М.: Вища школа, 1982. - 373 с.
24. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / кол. авторів під керівн. Ніколаєвої С.Ю. - К.: Ленвіт, 2002. - 320 с.



25. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе / под редакцией Роговой Г.В., Верещагиной И.Н. - М.: Просвещение, 1988. - 224 с.
26. Метьолкіна О. Б. Індивідуалізоване навчання аудіювання першокласників та шляхи його здійснення. // Іноземні мови. - 1997. - № 1. - С. 35-39.
27. Негневицкая Е.И. Иностранные языки для самых маленьких: вчера, сегодня, завтра // Иностранные языки в школе. - 1987. - № 6. - С. 22-26.
28. Організація навчально-виховного процесу у початкових школах // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. - 2000. - № 19/20. - С. 23.
29. Особенности психического развития детей 6-7-летнего возраста / Под ред. Д.Б. Эльконина, А.Л. Вагнера. - М.: Педагогика, 1988. - 136 с.
30. Паршикова Е.А. Современные тенденции в развитии методики раннего обучения иностранному языку в Европе // Іноземні мови. - 2000. - № 2. - С. 41-43.
31. Пенфилд В. Речь и мозговые механизмы. - М.: Просвещение, 1964. - 164 с.
32. Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка. - СПб.: Союз, 1997. - 254 с.
33. Плахотник В.М., Сірик Т.Л. Передмова // Книжка для учителя до навчального посібника з англійської мови для 1 класу. - К.: Радянська школа, 1984. - С. 5-7.
34. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів // English language and culture: Weekly. - # 29-30 (78-79). August, 2001. - С. 4-11.
35. Прохоров А.О. Особенности психических состояний младших школьников в учебной деятельности // Вопросы психологии. - 1998. - № 4. - С. 42-54.
36. Редько В. Залежність ефективності навчання іноземних мов учнів початкової школи від їхніх вікових особливостей // Іноземні мови. - 2003. - № 1. - С. 22-27.

37. Роман С.В., Коломінова О.О. Психологічні основи навчання іноземної мови у початковій школі // Іноземні мови. - 2002. - № 1. - С. 35-39.
38. Рубинштейн С.Л. Память // Психология памяти / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. - М.: Просвещение, 1998. - 536 с.
39. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. - К.: Генеза, 1999. - 368 с.
40. Сіренко І.І. Особливості запам'ятовування молодшими школярами мовної інформації // Педагогіка і психологія. - 1996. - № 1. - С. 56-60.
41. Ушинський К.Д. Посібник до викладання за рідним словом. Вибр. пед. твори. - К.: Рад. школа, 1949. - 250 с.
42. Федотова И.М. Об изучении транскрипции на начальном этапе обучения // Иностранные языки в школе. - 1998. - № 1. - С. 29-30.
43. Халеева И.И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи (подготовка переводчиков). - М.: Высшая школа, 1989. - 235 с.
44. Шаховский В.И. О роли эмоций в речи // Психология. - 1991. - № 6. - С. 112. - 46. Шкваріна Т.М. Заняття з англійської мови у дошкільному навчальному закладі. - Умань: Веселка, 2003. - 248 с.
45. Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика: Учебное пособие для преподавателей и студентов. - М.: Филоматис, 2004. - 416 с.
47. Эльконин Д.Б. Психология обучения младших школьников. - М.: Знание, 1974. - 64 с.
48. Bruner J.S. Der Akt der Entdeckung // Entdeckendes Lernen/Hrsg, : Neber. H. - Weinheim, Basel, 1981. - S. 15-29.
49. Comilleri A. Practice. What You Preach: Learner Autonomy in Pre-service Education: Publications // Research detail, 2001. - P. 16-21.
50. Dunn O. Developing English with Young Learners. - London: Modern English Publications, 1984. - 91 p.
51. Fuhrig H.-J. Deutsch lernen in England // Primar. - Kцln, 1998. - № 20. - S. 49-50.

52. Halliwell S. Teaching English in the Primary Classroom. - London and New York: Longman, 1993. - 112 p.

53. Leopold W.F. Speech development of a bilingual child. - Evanston: Northwestern University Press, 1989. Vol. 1. - 198 p.

54. Schrand H. Projekt Lollipop. English für Taferlklassler // Grundschulunterricht. Beiheft: Fremdsprachenunterrichts. - Tübingen: Narr, 1998. - S. 187.

55. Scott W.A., Ytreberg L.H. Teaching English to Children. - New York: Longman Inc., 1991. - 115 p.

## ДОДАТКИ

### Додаток 1: Дослідження рівня аудіативних навичок

#### Текст

#### «LIZ AND SAMMY»

Liz has got a little grey kitten. Her name is Sammy. Sammy is a very nice and funny and Liz loves her kitten very much. Liz has got many toys: dolls, balls, monkeys, elephants, crocodiles, tigers, cats and dogs. Sammy likes to play with the toys. She likes to play hide-and-see, too.

One day Liz comes home, but she doesn't see Sammy.

Sammy is not near the table, she is not on the chair, she is not in the box. Sammy is under the sofa. She wants to play hide-and-see with Liz.

It's fun to play hide-and-see but Liz doesn't want to play this game.

She gives Sammy a little yellow ball to play with. It's fun to play the ball, too.

#### Додаток 2:

#### I. Відміть правильну відповідь.

1. Liz has got ...

a) a puppy b) a kitten c) a cat

2. Sammy is ...

a) white b) black and white c) grey

3. Liz has got many ...

a) toys b) boxes c) friends

4. Sammy likes to play ...

a) leap-frog b) tag c) hide-and-see

5. One day Liz comes home, but she doesn't see ...

a) her ball b) Sammy c) her doll

6. Sammy is ...

a) under the sofa b) in the box c) near the table

7. Liz doesn't want to play ...

a) with a ball b) hide-and-see c) hopscotch

8. She gives Sammy ...

a) a ball b) a doll c) a monkey.

Знайди правильний варіант закінчення наступних речень.

1. Liz has got a little ... toys.

2. Her name is ... the box.

3. Sammy is very nice and ... Sammy.

4. Liz has got many ... hide-and-seeK.

5. Sammy likes to play ... ball.

6. One day Liz comes home, but she doesn't see ... funny.

7. Sammy is not near the table, she is not on the chair, she is not in ... Liz.

8. Sammy is under ... grey kitten.

9. She wants to play hide-and-seeK with ... a little yellow ball.

10. Liz doesn't want ... the sofa.

11. She gives Sammy ... her kitten.

12. It's fun to play with ... to play hide-and-seeK.

Додаток 3. Методична розробка заняття з учнями 5-го класу

### I am a Bunny

Listen to the Bunny's story and say what Bunny likes to do in spring, summer, autumn and winter.

I am a bunny. My name is Nicholas. I live in a forest. My house is a hollow tree. In spring I like to listen to bird's songs. They sing so merrily!

In summer I like to pick up some flowers. They look so nice!

In autumn I like to watch the leaves. They fall down from the trees so sadly...

In winter I like to watch the snow. It falls down from the sky beautifully. Then I go to bed in my hollow tree and dream about spring.

Vocabulary:

a bunny

a hollow tree

to fall down

to dream

Tasks:

1. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ - ” if they are different:

- 1). My name is Nicholas. / Nicholas is my name.
- 2). My house is a hollow tree. / A hollow tree is a house.
- 3). In spring I like to listen to bird's songs. / I like listen songs in spring
- 4). In winter I like to watch the snow. / I like to watch the snow in winter.

2. Listen to the sentences and translate them:

- 1). My house is a hollow tree.
- 2). They sing so merrily!
- 3). They fall down from the trees so sadly...
- 4). It falls down from the sky beautifully.

3. Listen to the different words and choose which doesn't correspond to the text you've just listened to:

- 1). Bunny, dog, hollow tree, flowers.
- 2). Birds, songs, flowers, game, snow, leaves.
4. Listen to the text and give the title.
5. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

- 1). In autumn I like to watch the leaves.
- 2). My house is a hollow tree.
- 3). They fall down from the trees so sadly...
- 4). In summer I like to pick up some flowers.
- 5). In spring I like to listen to bird's songs. They sing so merrily!

6. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

7. Retell the text from the point of view of the main character.

Додаток Б. Методична розробка уроку з учнями 5-го класу

Miss Week's story

Listen to Miss Week's story and say what she does on different days of the week.

I am Miss Week. I have 7 days. They are Sunday, Monday, Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday, and Saturday. I like my days very much. On Saturdays and Sundays I do not work. I read books, watch TV, and go to the park or to the forest, or to the cinema. I ski and skate in winter, play ball and gather snow drops in spring, run and jump in summer, gather berries and mushrooms in autumn. On Mondays, Tuesdays, Wednesdays, Thursdays and Fridays I work. I go to hospitals, schools, factories and farms. I help doctors, workers, teachers, sailors, farmers. I build new houses, bake tasty bread, and make nice coats and dresses. I think I am a good worker. I help you to learn English, Russian, and Maths. I read and write with you, sing songs and recite poems. I like our work.

Vocabulary:

to gather

snow drops

sailor

to recite

Tasks:

1. Listen to the pairs of words and repeat after the speaker:

Sunday - Monday

Tuesday - Thursday

Saturday - Sunday

Sing - song

Ski - skate

2. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ - ” if they are different:

1). They are Sunday, Monday, Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday, and Saturday. / They are Sunday, Monday, Wednesday, Thursday, Friday, and Saturday.

2). On Saturdays and Sundays I do not work. / I do not work on Sundays and Saturdays.

3). On Mondays, Tuesdays, Wednesdays, Thursdays and Fridays I work. / I do not work on Sundays and Saturdays.

4). I think I am a good worker. / I am a good worker I think.

3. Listen to the sentences and translate them:

1). I ski and skate in winter, play ball and gather snow drops in spring, run and jump in summer, gather berries and mushrooms in autumn.

2). I build new houses, bake tasty bread, and make nice coats and dresses.

3). I read and write with you, sing songs and recite poems.

4. Listen to the different words and choose which doesn't correspond to the text you're just listen to:

1). Week, days, Monday, word.

2). Read, watch, skate, ski, pen.

3). Hospital, berries, mushrooms, snow drops.

5. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

1). I read books, watch TV, and go to the park or to the forest, or to the cinema. 2). I ski and skate in winter, play ball and gather snow drops in spring, run and jump in summer, gather berries and mushrooms in autumn.

3). I build new houses, bake tasty bread, and make nice coats and dresses.

4). I read and write with you, sing songs and recite poems.

6. Listen to the beginning of the story and predict what this story is about:

I am Miss Week. I have 7 days. They are Sunday, Monday, Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday, and Saturday. I like my days very much. On Saturdays and Sundays I do not work.

7. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

1). On Saturdays and Sundays I do not work.



- 2). I like my days very much.
- 3). I am Miss Week.
- 4). They are Sunday, Monday, Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday, and Saturday.
8. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.
9. Retell the text from the point of view of the main character.
10. Listen to the text and give the title.

Додаток В. Конспект заняття з аудіювання з учнями 5-го класу

### Peter's Story

Listen to Peter's story and say how Peter did his homework yesterday.

This is a boy. His name is Peter. He is 9. And he goes to school. Yesterday he had 4 lessons. He came home from school and sat at the table to do his homework. The doorbell rang and his friend Bob came to see him. They played games, watched TV and read books. Then the telephone rang and Peter talked with Mary, his school friend. Later they met in the street and went to the park. In the evening Peter sat at the table but soon he fell asleep.

Vocabulary:

a doorbell

to ring

to fall asleep

Tasks:

1. Listen to the pairs of words and repeat after the speaker:

1). This - his.

2). Bell - fell.

3). Had - set.

4). Read - rang.

2. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ - ” if they are different:

1). This is a boy. / He is a boy.

2). He came home from school and sat at the table to do his homework. / He sat at the table to do his homework when he came home from school.

3). In the evening Peter sat at the table but soon he fell asleep. / Peter fell asleep at the table in the evening.

3. Listen to the sentences and translate them:

1). He came home from school and sat at the table to do his homework.

2). The doorbell rang and his friend Bob came to see him.

- 3). Then the telephone rang and Peter talked with Mary, his school friend.
- 4). In the evening Peter sat at the table but soon he fell asleep.

4. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

- 1). He came home from school and sat at the table to do his homework.
- 2). Then the telephone rang and Peter talked with Mary, his school friend.
- 3). Later they met in the street and went to the park.
- 4). In the evening Peter sat at the table but soon he fell asleep.

5. Listen to the beginning of the story and predict what this story is about:

This is a boy. His name is Peter. He is 9. And he goes to school. Yesterday he had 4 lessons. He came home from school and sat at the table to do his homework. The doorbell rang and his friend Bob came to see him....

6. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

- 1). Later they met in the street and went to the park.
- 2). He came home from school and sat at the table to do his homework.
- 3). Then the telephone rang and Peter talked with Mary, his school friend.
- 4). Yesterday he had 4 lessons.
- 5). His name is Peter.
- 6). And he goes to school.

8. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

9. Retell the text from the point of view of the main character.

10. Listen to the text and give the title:

Додаток Г. Методичні розробки занять з аудіювання з учнями 5-го класу

### It Doesn't Matter

Listen to the story and say what Betsy wanted to write.

Betsy is a little girl. She is only five. She doesn't know how to read and write. But her sister Mary is a schoolgirl. She is ten.

One day Mary sees her little sister at the table with a pen in her hand and a big white sheet of paper in front of her.

“What are you doing?” Mary asks her sister.

“I am writing a letter to my friend Kitty,” says Betsy. “But you don't know how to write,” says her sister.

“Well,” she says, “it doesn't matter, because Kitty doesn't know how to read.”

Vocabulary:

it doesn't matter - це не має значення

only - лише

doesn't know - не вміє

sheet of paper - аркуш паперу

in front of her - перед нею

What are you doing? - Що ти робиш?

I am writing - Я пишу

Tasks:

1. Answer the following questions:

1). Why can't Betsy read and write?

2). What does Mary see on day?

3). Whom is Betsy writing a letter?

4). What does Betsy answer to her sister?

2. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ - ” if they are different:

- 1). Betsy is a little girl. / Mary is a little girl.
- 2). But her sister Mary is a schoolgirl. / Her sister Mary is a schoolgirl.
- 3). One day Mary sees her little sister at the table with a pen in her hand and a big white sheet of paper in front of her.

3. Listen to the sentences and translate them:

- 1). She doesn't know how to read and write.
- 2). One day Mary sees her little sister at the table with a pen in her hand and a big white sheet of paper in front of her.

3). "Well," she says, "it doesn't matter, because Kitty doesn't know how to read."

4. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

1). One day Mary sees her little sister at the table with a pen in her hand and a big white sheet of paper in front of her.

2). "But you don't know how to write," says her sister.

3). "Well," she says, "it doesn't matter, because Kitty doesn't know how to read."

5. Listen to the beginning of the story and predict what this story is about:

Betsy is a little girl. She is only five. She doesn't know how to read and write. But her sister Mary is a schoolgirl. She is ten.

One day Mary sees her little sister at the table with a pen in her hand and a big white sheet of paper in front of her.

7. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

1). One day Mary sees her little sister at the table with a pen in her hand and a big white sheet of paper in front of her.

2). Betsy is a little girl.

3). She doesn't know how to read and write. But her sister Mary is a schoolgirl.

4). She is ten.

5). "I am writing a letter to my friend Kitty," says Betsy. "But you don't know how to write," says her sister.

8. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

9. Retell the text from the point of view of the main character.

10. Listen to the text and give the title:

Spot and the Chickens

Listen to the story about Frisk and Tom and say why Spot doesn't want to play with chickens any more.

Spot is a little dog. He is black and white. He lives in a little doghouse. Spot likes to play. He wants to have somebody to play with.

He sees three little yellow chickens. He wants to play with the chickens. Spot runs after the chickens. The chickens run away from Spot and say, "Peep, peep, peep..."

Spot runs and jumps, but the chickens don't want to play with Spot. They say, "Peep, peep, peep..."

Mother Hen sees Spot. She runs up to Spot and pecks him on his black nose. Little Spot says, "Bow, wow-ow...!"

Now Spot doesn't want to play with the chickens.

Vocabulary:

Doghouse - конура

somebody - кто-нибудь

away from - от

peck - клевать

Tasks:

1. Chose which sentences are right:

Spot is brown.

Spot is gray.

Spot is black and white.

Spot wants to play with the kittens.

Spot wants to play with the chickens.

Spot wants to play with the puppies.

The chickens want to play with a cat.

The chickens want to play with Spot.

The chickens don't want to play with Spot.

Mother Hen plays with Spot.

Mother Hen doesn't peck Spot on his nose.

Mother Hen pecks Spot on his nose.

2. Listen to the sentences and translate them:

- 1). He wants to have somebody to play with.
- 2). Spot runs and jumps, but the chickens don't want to play with Spot.
- 3). She runs up to Spot and pecks him on his black nose.

3. Listen to the different words and choose which doesn't correspond to the text you're just listen to:

1. Dog, chicken, hen, cow.
- 2). Yellow, black, white, pink.

4. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

- 1). The chickens run away from Spot and say, "Peep, peep, peep..."
- 2). Spot runs and jumps, but the chickens don't want to play with Spot.
- 3). She runs up to Spot and pecks him on his black nose.
- 4). Now Spot doesn't want to play with the chickens.

5. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

- 1). She runs up to Spot and pecks him on his black nose.
- 2). The chickens run away from Spot and say, "Peep, peep, peep..."
- 3). Spot runs and jumps, but the chickens don't want to play with Spot.
- 4). He wants to have somebody to play with.
- 5). Now Spot doesn't want to play with the chickens.

6). Mother Hen sees Spot.

6. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

7. Retell the text from the point of view of the main character.

8. Listen to the text and give the title:

## A Football Match

Listen to the story and say what Tommy wrote about football match.

At the English lesson the teacher goes to the blackboard, takes a piece of chalk and writes, "The last football match." Then the teacher says, "Open your exercise-books, take your pens and write a composition on the topic "The last football match."

All the pupils begin to write. One boy writes a few words, closes his exercise-book and raises his hand. "Well, Tommy, why don't you write? Show me your exercise-book. I want to see your composition," says the teacher. "Here it is," says Tommy and gives teacher his exercise-book.

The teacher takes the exercise-book and reads: "Rain, no game."

Vocabulary:

a football-match - футбольний матч

a piece of chalk - шматок крейди

a few words - кілька слів

closes - закриває

here it is - ось

rain no game - йшов дощ, гри не було

Tasks:

1. Answer the following questions:

What does the teacher tell pupils to do?

What does Tommy write in his exercise-book?

2. Listen to the sentences and translate them:

1. Open your exercise-books, take your pens and write a composition on the topic "The last football match."

2. One boy writes a few words, closes his exercise-book and raises his hand.

3. "I want to see your composition," says the teacher.

4. "Here it is," says Tommy and gives teacher his exercise-book.

5. The teacher takes the exercise-book and reads: "Rain, no game."

3. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:



1. At the English lesson the teacher goes to the blackboard, takes a piece of chalk and writes, "The last football match."

2. "Well, Tommy, why don't you write? Show me your exercise-book. I want to see your composition," says the teacher.

3. The teacher takes the exercise-book and reads: "Rain, no game."

4. Listen to the beginning of the story and predict what this story is about:

At the English lesson the teacher goes to the blackboard, takes a piece of chalk and writes, "The last football match." Then the teacher says, "Open your exercise-books, take your pens and write a composition on the topic "The last football match."

All the pupils begin to write.....

5. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

1). Then the teacher says, "Open your exercise-books, take your pens and write a composition on the topic "The last football match."

2). All the pupils begin to write.

3). At the English lesson the teacher goes to the blackboard, takes a piece of chalk and writes, "The last football match."

4). "Well, Tommy, why don't you write? Show me your exercise-book.

5). One boy writes a few words, closes his exercise-book and raises his hand.

6. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

7. Retell the text from the point of view of the main character.

8. Listen to the text and give the title:

Frisk and Tom

Listen to the story and say why Tom was proud of his dog.

Frisk is a young dog. He is light brown. He has no dog-house, he has no bed. He has only one friend. His friend is little Tom. Tom is a schoolboy. He goes to school every day.

Every morning Frisk sees Tom. Frisk is happy when he sees Tom. He says, "Bow, wow, bow, wow."

And Tom says, "Good morning, Frisk."

One morning Tom's book falls out of his bag. Frisk sees it and runs to take it.

He takes the book and gives it to Tom. Tom is very happy. He likes his dog very much. He is proud of his dog.

He says, "Oh, Frisk, you are a very good dog. Come with me, I have a good dog-house for you."

Frisk is very, very happy. He jumps and jumps near Tom, and says, "Bow, wow, wow, bow, wow, wow!"

Vocabulary:

A dog-house

To fall out

To be proud

Tasks:

1. Listen to the pairs of words and repeat after the speaker:

1). Bow - wow.

2). Wow - wow.

3). Wow - bow.

2. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ - ” if they are different:

1). Frisk is a young dog. / Tom is a young dog.

2). He has no dog-house, he has no bed. / He has no bed, he has no dog-house.

3). He goes to school every day. / Every day he goes to school.

4). He likes his dog very much. / His dog likes him very much.

5). Oh, Frisk, you are a very good dog. / Oh, you are a very good dog Frisk.

3. Listen to the sentences and translate them:

1). He is light brown.

- 2). He has no dog-house, he has no bed.
- 3). Tom is a schoolboy.
- 4). One morning Tom's book falls out of his bag.
- 5). He is proud of his dog.

4. Listen to the different words and choose which doesn't correspond to the text you're just listen to:

- 1). A dog, a mouse, a dog-house, a schoolboy.
  - 2). Tom, friend, brown, bow-bow.
  - 3). Jumps, runs, falls down, rains.
5. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

- 1). One morning Tom's book falls out of his bag.
- 2). He says, "Oh, Frisk, you are a very good dog."
- 3). He jumps and jumps near Tom, and says, "Bow, wow, wow, bow, wow, wow!"

6. Listen two identical parts of the story and find what is different:

1). One morning Tom's book falls out of his bag. Frisk sees it and runs to take it. He takes the book and gives it to Tom.

2). One morning Tom falls out of his bag. Frisk sees it and runs to take it. He takes the book and gives it to Tom.

5. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

- 1). Frisk sees it and runs to take it.
- 2). One morning Tom's book falls out of his bag. Frisk sees it and runs to take it.
- 3). He takes the book and gives it to Tom.
- 4). He jumps and jumps near Tom, and says, "Bow, wow, wow, bow, wow, wow!"
- 5). He takes the book and gives it to Tom.

6. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

7. Retell the text from the point of view of the main character.

8. Listen to the text and give the title.

### The Gnome's Story

Listen to the gnome's story and say what he did on Sunday.

I am gnome Did. I have 6 brothers. Their names are What, When, Who, Where, Why and How. We live in a small house in the forest. Every day we do morning exercises and go to work. We like to ask and answer questions very much. Yesterday was Sunday. My brothers left me at home. I played with my dog Rex. We ran and jumped. I caught Rex and Rex caught me. Then I cooked soup and baked a big cake. Then the door opened and I saw a beautiful lady. Three boys were with her: September, October and November. The lady smiled, came to me and gave me a big red apple. It was like magic.

Vocabulary:

A soup

To bake

Lady

Tasks:

1. Listen to the pairs of words and repeat after the speaker:

- 1). What - when.
- 2). Who - where.
- 3). Why - how.

2. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ - ” if they are different:

1). We live in a small house in the forest. / We live in the forest in a small house.

2). Every day we do morning exercises and go to work. / Every day I do morning exercises and go to work.

3). We like to ask and answer questions very much. / We like answer questions very much.

3. Listen to the sentences and translate them:

- 1). Their names are What, When, Who, Where, Why and How.

- 2). Every day we do morning exercises and go to work.
- 3). The lady smiled, came to me and gave me a big red apple.
- 4). It was like magic.

4. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

- 1). Then the door opened and I saw a beautiful lady.
- 2). Three boys were with her: September, October and November.
- 3). The lady smiled, came to me and gave me a big red apple.

5. Listen to the beginning of the story and predict what this story is about:

I am gnome Did. I have 6 brothers. Their names are What, When, Who, Where, Why and How. We live in a small house in the forest. Every day we do morning exercises and go to work. We like to ask and answer questions very much. Yesterday was Sunday. My brothers left me at home....

6. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

- 1). We like to ask and answer questions very much.
- 2). Their names are What, When, Who, Where, Why and How.
- 3). I am gnome Did.
- 4). We live in a small house in the forest.
- 5). Every day we do morning exercises and go to work.
- 6). I have 6 brothers.

7. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

8. Retell the text from the point of view of the main character.

9. Listen to the text and give the title:

A cat wants to have a friend

Listen to the story and say who cat's friend was.

A cat wants to have a friend. It looks at everyone who passes by. Everyone who passes by asks, "Little cat! Little cat! What do you want?"

And the little cat says, "I want to have a friend."

A dog passes by and says, "Do you want me?"

"Sing me a song," says the cat.

"Bow, wow, wow," says the dog. "I don't like your song," says the cat. "I don't want to be your friend."

A hen passes by and says, "Little cat! Little cat! Do you want me?"

"Sing me a song," says the cat.

"Cluck, cluck," says the hen.

"I don't like your song," says the cat. "I don't want to be your friend."

Then a mouse passes by and says, "Little cat! Little cat! Do you want me?"

"Sing me a song," says the cat.

"Ziu, ziu," says the mouse. "Oh! I like your song," says the cat. "Let us be friends."

"Yes, yes," says the little mouse, "Let's be friends."

What a funny little mouse! It wants to play with the cat!

Vocabulary:

To pass

don't want to be

funny

let's be

Tasks:

1. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ - ” if they are different:

1. It looks at everyone who passes by. / He looked at everyone who passes by.

2. "Sing me a song," says the cat. / The cat say's, "Sing me a song."

3. What a funny little mouse! / It was a funny little mouth.

2. Listen to the sentences and translate them:

1. It looks at everyone who passes by.

2. A hen passes by and says, "Little cat! Little cat! Do you want me?"

3. "Let us be friends."

3. Listen to the beginning of the story and predict what this story is about:

A cat wants to have a friend. It looks at everyone who passes by. Everyone who passes by asks, "Little cat! Little cat! What do you want?"

And the little cat says, "I want to have a friend."

4. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

- 1). "Sing me a song," says the cat.
- 2). It looks at everyone who passes by.
- 3). Everyone who passes by asks, "Little cat! Little cat! What do you want?"
- 4). And the little cat says, "I want to have a friend."
- 5). A cat wants to have a friend.
- 6). "Bow, wow, wow," says the dog.
- 7). "I don't like your song," says the cat.
- 8). A dog passes by and says, "Do you want me?"
- 9). "I don't want to be your friend."

5. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

6. Retell the text from the point of view of the main character.

7. Listen to the text and give the title:

#### Rex and Picture

Listen to the story and say why Nick laughed of the Rex.

Nick likes to draw. He draws well. He can draw trees, flowers, buses, cars, dogs and cats. Every day after school Nick sits down at his table and begins to draw.

One day the door opens and a big dog comes into the room. The dog's name is Rex. Rex and Nick are good friends.

Rex comes up to Nick and sees the picture. He looks at the picture and sees a big cat. Rex does not like cats. So he begins to bark.

Nick looks at the picture then he looks at the dog and begins to laugh.

"It is not a cat Rex," he says. "It is only a picture of cat."

Vocabulary:

to draw - малювати

to laugh - сміятися

only - лише

to bark - гавкати

Tasks:

Answer the following questions:

- 1). What does Nick like to do?
- 2). What can he draw?
- 3). Who is Nick's friend?
- 4). Why does Rex begin to bark when he comes into Nick's room?

2. Listen to the pairs of words and repeat after the speaker:

- 1). Door - drew.
- 2). Draw - drew.
- 3). Cat - cats.
- 4). Begins to bark ? begins to laugh.

2. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ - ” if they are different:

- 1). Nick likes to draw. / Noodle likes to draw.
- 2). Rex and Nick are good friends. / Rex and Nick were good friends.
- 3). Rex comes up to Nick and sees the picture. / Nick comes up to Rex and sees the picture.
- 4). It is only a picture of cat. / Is it only a picture of cat?

3. Listen to the sentences and translate them:

- 1). Every day after school Nick sits down at his table and begins to draw.
- 2). He looks at the picture and sees a big cat.
- 3). It is only a picture of cat.

4. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

- 1). He can draw trees, flowers, buses, cars, dogs and cats.
- 2). Every day after school Nick sits down at his table and begins to draw.
- 3). One day the door opens and a big dog comes into the room.
4. Read the sentences and put them in the order they were in the text.



- 1). He draws well.
- 2). Nick likes to draw.
- 3). He can draw trees, flowers, buses, cars, dogs and cats.
- 4). He looks at the picture and sees a big cat.
- 5). One day the door opens and a big dog comes into the room.
- 6). Rex and Nick are good friends.
- 7). Every day after school Nick sits down at his table and begins to draw.
- 8). The dog's name is Rex.
- 9). Rex comes up to Nick and sees the picture.
- 10). Rex does not like cats.

5. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

6. Retell the text from the point of view of the main character.
7. Listen to the text and give the title:

Why Hares Have Split Lips

Listen to the text and say why hares have split lips.

All the hares met under a big tree. The oldest hare said: "Our life is very unhappy. We are afraid of everybody, but nobody is afraid of us."

"Oh, yes!" said the other hares. "We are afraid of dogs, and we run away from them. We are afraid of cats and run away from them. We run away from all the animals. "

"Our life is very unhappy. It is better to go to the river and get drowned."

Near the river there were many goats. When the goats saw many hares, they run away.

The hares began to laugh. They understood that the goats were afraid of them. The hares laughed and laughed. They laughed so much that their lips split.

And that is why hares have split lips now.

Vocabulary:

hares - зайці

split lips - роздвоєні губи

the oldest - найстарший

unhappy - нещасливий

we are afraid of everybody - ми боїмося всіх

nobody - ніхто

to run away - утікати

better - краще

get drowned - утопитися

to laugh - сміятися

so much - так багато

understood - зрозуміли

Tasks:

1. Answer the following questions:

Why was the hares' life unhappy?

What did they decide to do?

Whom did they see near the river?

What did the goats do when they saw hares?

Why did the hares begin to laugh?

2. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ ? ” if they are different:

1). All the hares met under a big tree. / All the bears met under a big tree.

2). We run away from all the animals. / All the animals run away.

3). They laughed so much that their lips split. / Their lips split as they laughed so much.

3. Listen to the sentences and translate them:

1). We are afraid of everybody, but nobody is afraid of us.

2). It is better to go to the river and get drowned.

3). They laughed so much that their lips split.

4. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

1). We are afraid of dogs, and we run away from them.

2). When the goats saw many hares, they run away.

- 3). They understood that the goats were afraid of them.
5. Read the sentences and put them in the order they were in the text.
  - 1). All the hares met under a big tree.
  - 2). “Oh, yes!” said the other hares.
  - 3). The oldest hare said: “Our life is very unhappy. We are afraid of everybody, but nobody is afraid of us.”
  - 4). “Our life is very unhappy. It is better to go to the river and get drowned.”
  - 5). We are afraid of cats and run away from them.
  - 6). Near the river there were many goats.
  - 7). When the goats saw many hares, they run away.
  - 8). “We are afraid of dogs, and we run away from them. We run away from all the animals. ”
6. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

7. Retell the text from the point of view of the main character.

8. Listen to the text and give the title:

The Dog and His Bone

Listen to the story and say what had happened with Dog's bone.

Look at this dog! Do you know his name? His name is Noodle. He isn't big, he is little. He is white, black, brown and gray. He is a nice funny little dog.

Noodle likes Bones very much. One day he goes for a walk and he sees a nice big bone. He wants to take the bone home. He takes the bone and goes home.

Noodle comes up to a river. In the river he sees a dog. That dog has got a bone, too. He wants to have two bones.

Noodle jumps into the river. His bone falls into the river. Noodle looks for his bone, but he can't find it. Then he looks for the other dog's bone ? he can't find it.

Now Noodle hasn't got a bone. Why? I think he is greedy. And what do you think?

Vocabulary:

A bone

he goes for a walk - він відправився на прогулянку

river - річка

to fall - падати

to look for - шукати

to find - знаходити

greedy - жадний

Tasks:

1. Listen to the pairs of words and repeat after the speaker:

1). He is - he isn't.

2). Bones - falls.

2. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ - ” if they are different:

1). Look at this dog. / Look at the dog.

2). He isn't big, he is little. / He is little, he isn't big.

3). He takes the bone and goes home. / He goes home with the bone.

4). In the river he sees a dog. / He sees a dog at the river.

3. Listen to the sentences and translate them:

1). One day he goes for a walk and he sees a nice big bone.

2). Noodle comes up to a river.

3). Noodle looks for his bone, but he can't find it.

4. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

1). One day he goes for a walk and he sees a nice big bone.

2). Noodle looks for his bone, but he can't find it.

3). Then he looks for the other dog's bone - he can't find it.

6. Listen to the beginning of the story and predict what this story is about:

Look at this dog! Do you know his name? His name is Noodle. He isn't big, he is little. He is white, black, brown and gray. He is a nice funny little dog.

Noodle likes Bones very much. One day he goes for a walk and he sees a nice big bone.....

5. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

- 1). His name is Noodle.
- 2). He takes the bone and goes home.
- 3). He isn't big, he is little.
- 4). He is a nice funny little dog.
- 5). Noodle likes Bones very much.
- 6). One day he goes for a walk and he sees a nice big bone.
- 7). Look at this dog!
- 8). He wants to take the bone home.
- 9). He is white, black, brown and gray.
- 10). Noodle comes up to a river.
- 11). In the river he sees a dog.
- 12). That dog has got a bone, too.
- 13). He wants to have two bones.

6. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

7. Retell the text from the point of view of the main character.

8. Listen to the text and give the title:

#### Jane's Dream

Listen to the story and say what Jane's dream was about?

Last night Jane went to bed late. She had a nice dream at night. She and her friend Sam were in the magic country. They came to the gates and saw a nice house behind the gates. There was a beautiful garden round the house. But there was a dog near it. And nobody could enter the garden. Suddenly they saw a cloud in the sky. "I say, Mr. Dog! May I enter your garden?" said Jane. "Yes, you may," answered the dog. "Thank you," said Jane and they entered the garden. It became dark. They came to the house. There was an old woman on the stairs of the house. "Good evening, Grandmother," said Sam. "May we enter your house? It is going to rain." "Yes, you may. I'll put you to bed." Soon Jane and Sam were in beds. In the morning Jane got up and saw her own room.

### Vocabulary:

a nice dream

magic

behind

It became dark

Suddenly

### Tasks

1. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ ? ” if they are different:

1. Last night Jane went to bed late. / Last night Jane late went to bed.
2. She had a nice dream at night. / She have a nice dream at night.
3. There was a beautiful garden round the house. / There round the house was a beautiful house.
4. And nobody could enter the garden. / And anybody couldn't enter the garden.
5. There was an old woman on the stairs of the house. / On the stairs of the house was an old woman.

2. Listen to the sentences and translate them:

1. They came to the gates and saw a nice house behind the gates.
2. She and her friend Sam were in the magic country.
3. There was an old woman on the stairs of the house.
4. “Good evening, Grandmother,” said Sam. “May we enter your house? It is going to rain.”

3. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

1. She and her friend Sam were in the magic country.
2. They came to the gates and saw a nice house behind the gates.
3. Thank you,” said Jane and they entered the garden. It became dark.
4. In the morning Jane got up and saw her own room.

4. Listen to the beginning of the story and predict what this story is about:

Last night Jane went to bed late. She had a nice dream at night. She and her friend Sam were in the magic country. They came to the gates and saw a nice house behind the gates. There was a beautiful garden round the house. But there was a dog near it. And nobody could enter the garden. Suddenly they saw a cloud in the sky.

5. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

- 1). "Thank you," said Jane and they entered the garden.
  - 2). Last night Jane went to bed late.
  - 3). She and her friend Sam were in the magic country.
  - 4). They came to the gates and saw a nice house behind the gates.
  - 5). She had a nice dream at night.
  - 6). There was a beautiful garden round the house.
  - 7). But there was a dog near it.
  - 8). Suddenly they saw a cloud in the sky. "I say, Mr. Dog! May I enter your garden?" said Jane.
  - 9). There was an old woman on the stairs of the house.
  - 10). And nobody could enter the garden.
  - 11). "Yes, you may," answered the dog.
  - 12). It became dark.
  - 13). They came to the house.
6. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

7. Retell the text from the point of view of the main character.

8. Listen to the text and give the title:

Pussy And the Red Ball

Listen to the story and say what is happened with Pussy.

The basket stands on the table. A ball is on the basket. It is a big red ball. Pussy, our kitten, sees the ball.

It says, "Mew, mew, I see a big red ball. I want to play with the ball. I can jump, I can run. I can get this ball. Pussy jumps up and up. It wants to get the ball,

but cannot catch it. It tries and tries but cannot get the ball. It touches the basket. The basket falls down. The ball falls down. Pussy falls down, too.

"Mew, mew," says Pussy. "I can-not run, I cannot jump, I cannot get the ball. Help me! Help me, please!"

Mother and Nick come into the room. They see Pussy on the floor. It is very angry. Nick takes the ball and gives it to Pussy. Pussy begins to play with the big red ball. Now it runs and jumps after the ball. It is very happy again.

Vocabulary:

To jump up

To catch

To touch

To be angry

Tasks:

1. Listen to the sentences and put “ + ” if they are identical or “ ? ” if they are different:

- 1). The basket stands on the table. / The table stands on the basket.
- 2). A ball is on the basket. / On the basket is a ball.
- 3). It is a big red ball. / It was a big red ball.
- 4). Mother and Nick come into the room. / into the room come Nick and

mother.

2. Listen to the sentences and translate them:

- 1). It wants to get the ball, but cannot catch it.
- 2). It tries and tries but cannot get the ball.
- 3). "Mew, mew," says Pussy. "I can-not run, I cannot jump, I cannot get the ball.

3. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

- 1). Nick takes the ball and gives it to Pussy.
- 2). Pussy begins to play with the big red ball.
- 3). Now it runs and jumps after the ball.

4. Listen to the beginning of the story and predict what this story is about:



The basket stands on the table. A ball is on the basket. It is a big red ball. Pussy, our kitten, sees the ball.

It says, "Mew, mew, I see a big red ball. I want to play with the ball. I can jump, I can run. I can get this ball. Pussy jumps up and up. It wants to get the ball, but cannot catch it...."

5. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

1). The basket stands on the table.

2). Pussy falls down, too.

3). A ball is on the basket.

4). It touches the basket.

5). Pussy, our kitten, sees the ball.

6). The basket falls down.

7). It says, "Mew, mew, I see a big red ball. I want to play with the ball. I can jump, I can run. I can get this ball."

8). Pussy jumps up and up.

9). It wants to get the ball, but cannot catch it.

10). It is a big red ball.

11). It tries and tries but cannot get the ball.

12). The ball falls down.

6. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

7. Retell the text from the point of view of the main character.

8. Listen to the text and give the title:

Jane, Betty and Ben

Listen to the story and say what is happened with Betty?

Jane is a little girl. She has no brother or sister. But she has two good friends: Ben and Betty.

Ben is a big nice dog. Betty is a big pretty doll. Jane likes to play with them. So every day after dinner she plays with Betty and Ben. They play in the house, they play in the yard, and they play in the field, near the river.

One day Jane goes to the river with Betty and Ben. She sees many red and white flowers there. She likes the flowers very much. She wants to pick up some flowers for her mother.

But she falls into the river. Ben jumps after her. He catches her by the dress. Then he puts her under a big tree. Jane opens her eyes "Oh, Ben," she cries, "Betty! Where's Betty?"

Ben looks up and down and jumps into the river. Ben is not afraid of the water. Very quickly he comes back and puts Betty under the big tree, too. Jane is happy; she doesn't cry any more.

Vocabulary:

the field

to pick up

to fall into

to look up

Tasks:

1. Listen to the sentences and put " + " if they are identical or " - " if they are different:

1. Jane is a little girl. / Is Jane a little girl?
2. She has no brother or sister. / She has no brother or sister.
3. Betty is a big pretty doll. / Betty is a big pretty dog.
4. They play in the house, they play in the yard, and they play in the field, near the river. / They play near the river, in the house, they play in the yard, and they play in the field.

2. Listen to the sentences and translate them:

1. So every day after dinner she plays with Betty and Ben.
2. They play in the house, they play in the yard, and they play in the field, near the river.
3. She wants to pick up some flowers for her mother.
4. Ben looks up and down and jumps into the river.
5. Very quickly he comes back and puts Betty under the big tree, too.

3. Listen to the sentences and repeat them after the speaker:

1. One day Jane goes to the river with Betty and Ben.
2. She sees many red and white flowers there.
3. But she falls into the river.
4. He catches her by the dress.
5. Ben looks up and down and jumps into the river.

4. Listen to the beginning of the story and predict what this story is about:

Jane is a little girl. She has no brother or sister. But she has two good friends: Ben and Betty.

Ben is a big nice dog. Betty is a big pretty doll. Jane likes to play with them. So every day after dinner she plays with Betty and Ben. They play in the house, they play in the yard, and they play in the field, near the river.

One day Jane goes to the river with Betty and Ben. She sees many red and white flowers there. She likes the flowers very much. She wants to pick up some flowers for her mother.

But she falls into the river....

5. Read the sentences and put them in the order they were in the text.

- 1). She wants to pick up some flowers for her mother.
- 2). Ben is a big nice dog.
- 3). Jane likes to play with them.
- 4). So every day after dinner she plays with Betty and Ben.
- 5). One day Jane goes to the river with Betty and Ben.
- 6). Betty is a big pretty doll.
- 7). She sees many red and white flowers there.
- 8). They play in the house, they play in the yard, and they play in the field, near the river.
- 9). She likes the flowers very much.

6. Make a plan to the text. Divide the text into meaningful parts and entitle them.

7. Retell the text from the point of view of the main character.